

ΣτΕ (Ολ.) 3031/2008

[Ευθύνη μετόχων για πρόστιμο σε P/T σταθμό]

Πρόεδρος: Γ. Παναγιωτόπουλος

Εισηγητής: Χρ. Ράμμος, Σύμβουλος

Δεν αντίκειται στην οικονομική ελευθερία η διάταξη του άρθρου 4 παρ. 3 του ν. 2328/1995, η οποία, κατ' απόκλιση από το κοινό δίκαιο των ανωνύμων εταιρειών, ορίζει ότι τα διοικητικά πρόστιμα για παραβιάσεις της ραδιοτηλεοπτικής νομοθεσίας επιβάλλονται, από κοινού και σε ολόκληρο, όχι μόνο στην εταιρεία κάτοχο της άδειας τηλεοπτικού σταθμού, αλλά και σε όλους τους μετόχους που κατέχουν ποσοστό του μετοχικού κεφαλαίου μεγαλύτερο 2,5% (μειοψ.). Η ίδια διάταξη δεν αντίκειται ούτε προς την πρώτη εταιρική οδηγία 68/151/ΕΟΚ (μειοψ.). Ενόψει της διάστασης απόψεων, διατυπώνεται προδικαστικό ερώτημα στο ΔΕΚ.

[...]

3. Επειδή, με την κρινόμενη αίτηση ζητείται η ακύρωση: α) της υπ' αριθμ. 11840/Ε/11.5.2001 αποφάσεως του Υπουργού Τύπου και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, με την οποία επιβλήθηκε στην αιτούσα ανώνυμη εταιρεία, η οποία είναι μέτοχος της ανώνυμης εταιρείας «...» (ιδιοκτήτριας του τηλεοπτικού σταθμού ...») πρόστιμο ύψους 10.000.000 δραχμών από κοινού και εις ολόκληρον με την εν λόγω εταιρεία («...»), καθώς και με τους λοιπούς μετόχους και με τα μέλη του Δ.Σ. της τελευταίας ως άνω ανώνυμης εταιρείας, με την αιτιολογία ότι κατά την διάρκεια του κεντρικού δελτίου ειδήσεων της 14ης Φεβρουαρίου 2000 του τηλεοπτικού σταθμού ... υπήρξε παραβίαση της υποχρέωσης σεβασμού της προσωπικότητας, της τιμής, της υπόληψης και του οικογενειακού βίου, καθώς και του τεκμηρίου αθωότητας των τραγουδιστών ..., ... και του σχεδιαστού μόδας ... και β) της υπ' αριθμ. 122/91/20..2000 πράξης του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης (εφεξής ΕΣΡ), η οποία απετέλεσε την βάση για την έκδοση της προσβαλλόμενης υπουργικής αποφάσεως.

[...]

6. Επειδή, στο άρθρο 5 παρ. 1 του Συντάγματος ορίζεται ότι «Καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη» και στην παράγρ. 3 του ίδιου άρθρου ότι: «η προσωπική ελευθερία είναι απαραβίαστη. Κανένας δεν ... περιορίζεται παρά μόνον όταν και όπως ορίζει ο νόμος». Περαιτέρω, στο άρθρο 15 παρ. 2 του Συντάγματος, όπως ίσχυε πριν την συνταγματική αναθεώρηση του 2001, ορίζονταν τα εξής: «Η

ραδιοφωνία και η τηλεόραση υπάγονται στον άμεσο έλεγχο του Κράτους και έχουν σκοπό την αντικειμενική και με ίσους όρους μετάδοση πληροφοριών και ειδήσεων, καθώς και προϊόντων του λόγου και της τέχνης. πρέπει πάντως να εξασφαλίζεται η ποιοτική στάθμη των εκπομπών που επιβάλλει η κοινωνική αποστολή τους και η πολιτιστική ανάπτυξη της Χώρας». Τέλος, στο άρθρο 106 παρ. 2 του Συντάγματος ορίζεται ότι «η ιδιωτική οικονομική πρωτοβουλία δεν επιτρέπεται να αναπτύσσεται σε βάρος της ελευθερίας και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας ή προς βλάβη της εθνικής οικονομίας».

7. Επειδή, περαιτέρω, με το Ν. 2328/1995 (159 Α΄ «Νομικό καθεστώς της ιδιωτικής τηλεόρασης κ.λπ.») –εφαρμοστέο εν προκειμένω όπως είχε μετά την τροποποίησή του από τον Ν. 2644/1998 (233 Α΄ «Για παροχή συνδρομητικών ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών υπηρεσιών»)– ρυθμίζεται το νομικό καθεστώς και καθορίζεται το πλαίσιο λειτουργίας της ιδιωτικής τηλεόρασης και της τοπικής ραδιοφωνίας. Στο άρθρο 1 παρ. 1 του αυτού Ν. 2328/1995 ορίζεται ότι οι άδειες λειτουργίας τηλεοπτικών σταθμών χορηγούνται για την εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος και η χρήση της συνιστά δημόσια λειτουργία και ότι οι τηλεοπτικοί σταθμοί υποχρεούνται να μεριμνούν για την ποιότητα του προγράμματος, ενώ στην παρ. 8 του ίδιου άρθρου ορίζεται ότι άδειες ίδρυσης εγκατάστασης και λειτουργίας τηλεοπτικών σταθμών χορηγούνται σε επιχειρήσεις (αμιγείς ή μεικτές) των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και σε ανώνυμες εταιρείες. Περαιτέρω στις παρ. 9, 10, 11 και 13 του ίδιου άρθρου 1 του Ν. προβλέπονται, μεταξύ άλλων, τα εξής: «9. Οι μετοχές των ανωνύμων εταιρειών που υποβάλλουν αίτηση για χορήγηση άδειας Ίδρυσης, εγκατάστασης και λειτουργίας τηλεοπτικού σταθμού πρέπει να είναι ονομαστικές, σύμφωνα με τους ειδικότερους όρους και τις εξαιρέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 24 παρ. 2 και 4 του ν. 1746/1988 (ΦΕΚ 2Α΄), όπως αυτό ισχύει... Από τους περιορισμούς του πρώτου εδαφίου εξαιρούνται οι ανώνυμες εταιρείες που είναι εισηγμένες σε ημεδαπό ή αλλοδαπό χρηματιστήριο αξιών ή σε διεθνώς αναγνωρισμένο χρηματιστηριακό θεσμό, καθώς και οι Τράπεζες που διαθέτουν υψηλή οικονομική φερεγγυότητα, εφόσον η συμμετοχή στο μετοχικό κεφάλαιο δεν υπερβαίνει για όλες μαζί τις πιο πάνω εταιρείες το είκοσι πέντε τοις εκατό (25%) ... 10. Κάθε ανώνυμη εταιρεία, καθώς και κάθε επιχείρηση η οποία ανήκει σε Ο.Τ.Α. (αμιγής ή μεικτή) μπορεί να κατέχει μια μόνο άδεια Ίδρυσης, εγκατάστασης και λειτουργίας τηλεοπτικού σταθμού ή να μετέχει σε μία μόνο εταιρεία που κατέχει τέτοια άδεια. Κάθε φυσική ή νομικό πρόσωπο μπορεί να είναι μέτοχος σε μια μόνο εταιρεία που κατέχει άδεια Ίδρυσης και λειτουργίας τηλεοπτικού σταθμού και μέχρι ποσοστού είκοσι πέντε τοις εκατό (25%) του μετοχικού κεφαλαίου ή σε μια μόνο εταιρεία που μετέχει σε εταιρεία που κατέχει τέτοια άδεια και

μέχρι ποσοστού είκοσι πέντε τοις εκατό (25%) του μετοχικού κεφαλαίου ή σε μια μόνο εταιρεία που μετέχει σε εταιρεία που κατέχει τέτοια άδεια και μέχρι του παραπάνω ποσοστού. Η ίδια απαγόρευση ισχύει και ως προς τις ιδιότητες του διαχειριστή, του μέλους οργάνου διοίκησης της εταιρείας, του διευθυντικού στελέχους, καθώς και για οποιαδήποτε άλλη συναφή ιδιότητα. Ο ή η σύζυγος σε κάθε περίπτωση και οι συγγενείς εξ αίματος ή εξ αγχιστείας σε ευθεία γραμμή απεριορίστως και εκ πλαγίου μέχρι και τετάρτου βαθμού φυσικού προσώπου, που μετέχει σε εταιρεία που κατέχει παρόμοια άδεια ή σε εταιρεία που μετέχει σε παρόμοια εταιρεία, εφόσον δεν διαθέτουν και δεν μπορούν να αποδείξουν την οικονομική και επιχειρηματική τους αυτοτέλεια σε σχέση με το συγγενή τους μέτοχο του τηλεοπτικού σταθμού, δεν μπορούν να κατέχουν άλλη τέτοια άδεια ή να μετέχουν σε εταιρεία που κατέχει τέτοια άδεια... Οι μέτοχοι των ανωνύμων εταιρειών που ζητούν ή κατέχουν άδεια τηλεοπτικού σταθμού, κάτοχοι ποσοστού του κεφαλαίου της μεγαλύτερου του δύομισι τοις εκατό (2,5%), καθώς και τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου πρέπει να μην έχουν καταδικασθεί με αμετάκλητη δικαστική απόφαση για ποινικό αδίκημα που συνεπάγεται κώλυμα διορισμού σε θέση δημοσίου υπαλλήλου. Οι μέτοχοι των ανωνύμων εταιρειών που κατέχουν άδεια τηλεοπτικού σταθμού ή μετοχές εταιρείας που κατέχει παρόμοια άδεια ή όσοι μετέχουν στη διοίκησή τους υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής των άρθρων 6 και επόμενα του ν. 1738/1987 (ΦΕΚ 200 Α'), όπως ισχύει κάθε φορά (πόθεν έσχες) και στις διαδικασίες ελέγχου του τρόπου απόκτησης των οικονομικών του μέσων, που προβλέπονται από τις διατάξεις του παρόντος νόμου. 11. Όσοι μετέχουν στο μετοχικό κεφάλαιο ή στη διοίκηση εταιρείας ή ασκούν ατομική επιχείρηση που αναλαμβάνει έργα ή προμήθειες από το Δημόσιο ή τα νομικά πρόσωπα του ευρύτερου δημόσιου τομέα ή συμμετέχουν σε εταιρείες που συμμετέχουν σε παρόμοιες εταιρείες δεν μπορούν να κατέχουν ατομική επιχείρηση ή να συμμετέχουν το μετοχικό κεφάλαιο ή τη διοίκηση εταιρείας, που κατέχει άδεια τηλεοπτικού ή ραδιοφωνικού σταθμού ... 13. Η μεταβίβαση της επιχείρησης που κατέχει άδεια ίδρυσης, εγκατάστασης και λειτουργίας τηλεοπτικού σταθμού στο σύνολό της ή μετοχών εταιρείας που κατέχει τέτοια άδεια σε ποσοστό που υπερβαίνει το δύομισι τοις εκατό (2,5%) του κεφαλαίου, εντός ή εκτός του Χρηματιστηρίου, κάθε σύσταση νέας εταιρείας με τη συμμετοχή επιχείρησης αυτής της κατηγορίας, κάθε μετατροπή της εταιρείας, καθώς και κάθε τροποποίηση του καταστατικού της γνωστοποιείται μέσα σε δέκα (10) ημέρες στο ΕΣΡ και στον Υπουργό Τύπου και ΜΜΕ με κατάθεση αντιγράφου της σχετικής σύμβασης, που πρέπει να περιβάλλεται το συμβολαιογραφικό τύπο ή των πινάκων της χρηματιστηριακής μεταβίβασης μετοχών... Η χορήγηση δανείων από τους μετόχους ή τα πρόσωπα που emπίπτουν στο

εδάφιο δ' της παραγράφου 10 του άρθρου αυτού προς την εταιρεία και για ποσό μεγαλύτερο του πέντε τοις εκατό (5%) του μετοχικού κεφαλαίου της απαγορεύεται...». Στο άρθρο 3 του ανωτέρω Ν. 2328/1995 περιλαμβάνονται ρυθμίσεις που περιέχουν αρχές δεοντολογίας των εκπομπών και διαφημίσεων, προκειμένου να διασφαλισθή η προστασία της προσωπικότητας και του ιδιωτικού βίου, το δικαίωμα απαντήσεως του θιγομένου, η προστασία της παιδικής ηλικίας. Ειδικότερα, στην παρ. 1 εδ. β' του αυτού άρθρου 3 του Ν. 2328/1995 ορίζονται τα εξής: «Οι κάθε είδους εκπομπές (συμπεριλαμβανομένων και των διαφημίσεων) που μεταδίδουν οι ραδιοφωνικοί και τηλεοπτικοί σταθμοί πρέπει να σέβονται την προσωπικότητα, την τιμή, την υπόληψη, τον ιδιωτικό και οικογενειακό βίο, την επαγγελματική, κοινωνική, επιστημονική, καλλιτεχνική, πολιτική ή άλλη συναφή δραστηριότητα κάθε προσώπου, η εικόνα του οποίου εμφανίζεται στην οθόνη ή το όνομα του οποίου ή στοιχεία επαρκή για τον προσδιορισμό του οποίου μεταδίδονται». Στην παρ. 15 του προαναφερθέντος άρθρου 3 του ν. 2328/1995 προβλέπεται η κύρωση με π.δ/γμα κωδίκων δεοντολογίας που καταρτίζονται με απόφαση του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεοράσεως, και ορίζεται ότι: «...Έως την έκδοση αυτού του προεδρικού διατάγματος εξακολουθούν να ισχύουν οι κώδικες δεοντολογίας που έχουν εκδοθή κατά την παράγραφο 2 του άρθρου 3 του Ν. 1866/1989». Συναφώς, στο άρθρο 5 του υπ' αριθ. 1/1991 Κανονισμού του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεοράσεως «περί δημοσιογραφικής δεοντολογίας στη ραδιοτηλεόραση» («Κώδικας Δημοσιογραφικής Δεοντολογίας» –421 Β') ορίζεται ότι: «Δεν επιτρέπεται η παρουσίαση προσώπων με τρόπο που να μπορεί, υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες, να ενθαρρύνει τον εξευτελισμό, την κοινωνική απομόνωση ή τις δυσμενείς διακρίσεις σε βάρος του...». Επίσης, στο άρθρο 2 παρ. 1 του Κανονισμού 2/1991 του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεοράσεως «περί ραδιοτηλεοπτικών προγραμμάτων» («Κώδικας Ραδιοτηλεοπτικών Προγραμμάτων» –421 Β') ορίζεται ότι «οι ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές πρέπει να εξασφαλίζουν την ποιοτική στάθμη που επιβάλλει η κοινωνική αποστολή της ραδιοτηλεοράσεως και η πολιτιστική ανάπτυξη της χώρας». Εξάλλου, στο άρθρο 4 του Ν. 2328/1995 (όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 16 του Ν. 2644/1998 και ίσχυε κατά τον χρόνο εκδόσεως των προσβαλλομένων πράξεων) προβλέπονται οι διοικητικές κυρώσεις που αποσκοπούν στην τήρηση, εκτός των άλλων, των κανόνων δεοντολογίας, μεταξύ των οποίων και οι προαναφερόμενοι και ορίζεται ότι «1. Σε κάθε περίπτωση παράβασης α) των διατάξεων της εθνικής νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του διεθνούς δικαίου που διέπουν άμεσα ή έμμεσα τους ιδιωτικούς τηλεοπτικούς σταθμούς και γενικότερα τη λειτουργία της ιδιωτικής τηλεόρασης, β) του ν. 2121/1993

(ΦΕΚ 25 Α΄), όπως ισχύει, καθώς και κάθε άλλης διάταξης της εθνικής νομοθεσίας, της νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του διεθνούς δικαίου που διέπουν την προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και κυρίως της παρ. 6 του άρθρου 6 του ν. 1866/1989 όπως αυτή αντικαθίσταται με την παρ. 24 του άρθρου 1 του νόμου αυτού, γ) των κανόνων δεοντολογίας, όπως αυτοί προσδιορίζονται σύμφωνα με το άρθρο 3 του νόμου αυτού, επιβάλλονται με πράξη του Υπουργού Τύπου και ΜΜΕ και σύμφωνη γνώμη του ΕΣΡ, ύστερα από ακρόαση των ενδιαφερομένων, οι ακόλουθες κυρώσεις, ανάλογα με τη βαρύτητα της παράβασης, την τηλεθέαση που συγκεντρώνει ο σταθμός, το ύψος της επένδυσης που έχει πραγματοποιηθεί ή σχεδιαστεί και την τυχόν ύπαρξη υποτροπών: αα) συστάσεις και προειδοποιήσεις, ββ) πρόστιμο από πέντε έως πεντακόσια εκατομμύρια (500.000.000) δραχμές που εισπράττεται κατά τις διατάξεις του ΚΕΔΕ όπως ισχύει κάθε φορά, γγ) προσωρινή αναστολή μέχρι τρεις (3) μήνες οριστική διακοπή της μετάδοσης συγκεκριμένης εκπομπής του σταθμού, δδ) προσωρινή αναστολή μέχρι τρεις (3) μήνες της μετάδοσης κάθε τηλεοπτικού προγράμματος, εε) ανάκληση της άδειας λειτουργίας του σταθμού και στστ) κυρώσεις ηθικού περιεχομένου (όπως υποχρεωτική μετάδοση ανακοίνωσης σχετικά με τις λοιπές επιβαλλόμενες κυρώσεις. Το Ε.Σ.Ρ. διαβιβάζει αμελλητί την απόφασή του στον Υπουργό Τύπου και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, ο οποίος ασκεί έλεγχο νομιμότητας και εκδίδει την πράξη επιβολής. Η επιλογή του είδους και η επιμέτρηση των διοικητικών κυρώσεως του άρθρου αυτού γίνεται ανάλογα με τη βαρύτητα της παραβίασης, την τηλεθέαση που συγκεντρώνει το πρόγραμμα στο πλαίσιο του οποίου τελέσθηκε η παραβίαση, το μερίδιο της αγοράς ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών υπηρεσιών που έχει τυχόν αποκτήσει η κάτοχος της άδειας, το ύψος της επένδυσης που έχει πραγματοποιηθεί ή σχεδιαστεί και την τυχόν ύπαρξη υποτροπών. Η απόφαση του Ε.Σ.Ρ. για την επιβολή των κυρώσεων της παραγράφου αυτής περιέχει πλήρη και ειδική αιτιολογία και διατυπώνεται σε κάθε περίπτωση ύστερα από ακρόαση των ενδιαφερομένων κατά τη διάρκεια μίας τουλάχιστον συνεδρίασης της Ολομέλειας του οργάνου. 2. ... 3. Τα προβλεπόμενα στις προηγούμενες παραγράφους πρόστιμα επιβάλλονται από κοινού και σε ολόκληρο στην εταιρεία και ατομικά στο νόμιμο ή τους περισσότερους νόμιμους εκπροσώπους της, όλα τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου της και όλους τους μετόχους της που κατέχουν ποσοστό μετοχών μεγαλύτερο του δύομισι τοις εκατό (2,5%). 4. ... 5. Οι παραπάνω διοικητικές κυρώσεις είναι ανεξάρτητες από την ύπαρξη τυχόν ποινικής ή αστικής ευθύνης». Ο ίδιος Ν. 2328/1995 ορίζει, τέλος, στο άρθρο 14 παρ. 25 ότι «Όπου στο νόμο αυτόν προβλέπεται η έκδοση πράξης του Υπουργού Τύπου και Μ.Μ.Ε., ύστερα από σύμφωνη γνώμη του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης, η αρμοδιότητα του

Υπουργού περιορίζεται στον έλεγχο νομιμότητας της απόφασης του Ε.Σ.Ρ.». Από την ανωτέρω διάταξη του άρθρου παρ. 3 του Ν. 2328/1995 προκύπτει ότι από τις πιο προβλεπόμενες στο άρθρο αυτό διοικητικές κυρώσεις, για παραβιάσεις της νομοθεσίας και των κανόνων δεοντολογίας που διέπουν τη λειτουργία των τηλεοπτικών σταθμών, τα πρόστιμα επιβάλλονται από κοινού, και σε ολόκληρο, όχι μόνον στην εταιρεία κάτοχο της άδειας ίδρυσης και λειτουργίας του τηλεοπτικού σταθμού, τους νόμιμους εκπροσώπους της και τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου της, αλλά και σε όλους του μετόχους που κατέχουν ποσοστό μετοχών μεγαλύτερο του δυόμισι τοις εκατό (2,5%).

8. Επειδή, με το άρθρο 5 παρ. 1 και 3 του Συντάγματος κατοχυρώνεται το δικαίωμα της οικονομικής ελευθερίας, στο οποίο περιλαμβάνεται και το δικαίωμα ανάπτυξης επιχειρηματικής δραστηριότητας με την ίδρυση και λειτουργία εμπορικών εταιρειών. Το δικαίωμα όμως αυτό υπόκειται σε όρους και περιορισμούς, που επιβάλλει ο νόμος με κριτήρια γενικά και αντικειμενικά, για λόγους δημόσιου συμφέροντος. Άλλωστε, κατά το άρθρο 106 παρ. 2 του Συντάγματος, η ιδιωτική οικονομική πρωτοβουλία δεν επιτρέπεται να αναπτύσσεται σε βάρος της ελευθερίας και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας ή προς βλάβη της εθνικής οικονομίας. Απόκειται, συνεπώς, στο νομοθέτη να καθορίζει τους κανόνες που διέπουν στην άσκηση της οικονομικής ελευθερίας και, ειδικότερα, την ίδρυση και λειτουργία των εμπορικών εταιρειών. Σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, ως προς τους εταιρικούς τύπους που επιτρέπεται να συσταθούν, ισχύει η αρχή του κλειστού αριθμού. Όσον δε αφορά ειδικώς στην σύσταση και λειτουργία των ανωνύμων εταιρειών, έχει θεσπισθεί αυστηρό νομικό καθεστώς κυρίως με το Κ.Ν. 2190/1920, που, κατά βάση, αποτελεί, το κοινό δίκαιο των ανωνύμων εταιρειών. Ο κοινός νομοθέτης είναι βεβαίως ελεύθερος, κατ' αρχήν, να τροποποιεί τις διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας των ανωνύμων εταιρειών, προσαρμόζοντας τις προϋποθέσεις και τους όρους ίδρυσης και λειτουργίας τους στις μεταβαλλόμενες συνθήκες, αλλά και να προβλέπει τη σύσταση ειδικών ανωνύμων εταιρειών, αν τούτο, κατά την εκτίμησή του, επιβάλλεται από το ειδικό αντικείμενο της δραστηριότητάς τους, στις οποίες έχουν εφαρμογή διατάξεις, αποκλίνουσες από το κοινό δίκαιο των εταιρειών αυτών. Τούτο ισχύει και για τις ρυθμίσεις εκείνες, οι οποίες αφορούν στα, κατά το νόμο, ουσιώδη χαρακτηριστικά της ανώνυμης εταιρείας, όπως είναι, μεταξύ άλλων, η έλλειψη, κατ' αρχήν, ευθύνης του μετόχου για τα χρέη του νομικού προσώπου, η οποία αποτελεί μεν βασική και αναγκαστικού δικαίου αρχή της κοινής νομοθεσίας των ανωνύμων εταιρειών (άρθρο 1 του Κ.Ν. 2190/1920), όχι όμως και αρχή της συνταγματικής ισχύος. Η ανωτέρω ευχέρεια του νομοθέτη υπάρχει, κατά μείζονα λόγο, όταν πρόκειται για ειδικές

ανώνυμες εταιρείες, το αντικείμενο της δραστηριότητας των οποίων είναι εντόνου κρατικού ενδιαφέροντος, διότι αποβλέπει στην εξυπηρέτηση του δημόσιου συμφέροντος και, για το λόγο αυτό, ρυθμίζεται ειδικώς από το Σύνταγμα, όπως συμβαίνει με την ίδρυση και λειτουργία τηλεοπτικών σταθμών που, κατά το άρθρο 15 παρ. 2 του Συντάγματος, υπάγονται στον άμεσο έλεγχο του Κράτους. Συνεπώς, το άρθρο 5 του Συντάγματος δεν απαγορεύει, κατ' αρχήν, τη θέσπιση διάταξης, όπως εκείνης της παρ. 3 του άρθρου 4 του Ν. 2328/1995, η οποία, κατ' απόκλιση από το κοινό δίκαιο των ανωνύμων εταιρειών, διευρύνει την ευθύνη του μετόχου ανώνυμης εταιρείας, κατόχου άδειας ίδρυσης και λειτουργίας τηλεοπτικού σταθμού ορίζοντας ότι τα προβλεπόμενα στο άρθρο αυτό διοικητικά πρόστιμα, για παραβιάσεις της νομοθεσίας και των κανόνων δεοντολογίας που διέπουν τη λειτουργία των τηλεοπτικών σταθμών, επιβάλλονται, από κοινού και σε ολόκληρο, όχι μόνο, στην εταιρεία (τους νόμιμους εκπροσώπους της και όλα τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου της), αλλά και σε όλους τους μετόχους που κατέχουν ποσοστό του μετοχικού κεφαλαίου μεγαλύτερο του δύομισι τοις εκατό (2,5%). Με τη διάταξη, πάντως, αυτή δεν καθιερώνεται αλληλέγγυος ευθύνη των μετόχων της (όπως και των εκπροσώπων της και όλων των μελών του διοικητικού συμβουλίου της), για «χρέη» του νομικού προσώπου, αλλά η επιβολή των ανωτέρω διοικητικών κυρώσεων (προστίμων) τόσο κατά της εταιρείας, όσο και κατά των προαναφερόμενων φυσικών προσώπων. Τέλος, πέραν των ανωτέρω, με την επίμαχη διάταξη της παρ. 3 του άρθρου 4 του Ν. 2328/1995 ασφαλώς και δεν προσβάλλεται ο πυρήνας του δικαιώματος της οικονομικής ελευθερίας, δεδομένου ότι δεν μπορεί, πάντως, να θεωρηθεί ότι η ρύθμιση αυτή καθιστά, και πράγματι, κατά κοινή αντίληψη, δεν κατέστησε αδύνατη ή ουσιωδώς δυσχερή την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας στον τομέα της ίδρυσης και λειτουργίας ιδιωτικών τηλεοπτικών σταθμών. Σύμφωνα, συνεπώς, με τα προεκτεθέντα, η διάταξη αυτή της παρ. 3 του άρθρου 4 του Ν. 2328/1995, όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο, δεν αντίκειται, κατά τούτο, στο άρθρο 5 του Συντάγματος.

Μειοψήφησαν οι Σύμβουλοι Χ. Ράμμος, Π. Κοτσώνης, Μ. Γκορτζολίδου, Ε. Νίκα, Δ. Γρατσίας και Α. Ντέμσιας, οι οποίοι υποστήριξαν την ακόλουθη γνώμη: Με την επίμαχη διάταξη (άρθρ. 4 παρ. 3 του ν. 2328/1995) επιβάλλεται στους μετόχους των τηλεοπτικών ανωνύμων εταιρειών να καταβάλουν διοικητικό πρόστιμο, το οποίο έχει επιβληθεί στην οικεία τηλεοπτική εταιρεία και επ' ονόματι αυτής. Το πρόστιμο αυτό προκύπτει από παράβαση της νομοθεσίας, την οποία διέπραξε η εταιρεία κατά την ενάσκηση της δραστηριότητάς της. Αποτελεί, συνεπώς, χρέος αυτής, βαρύνον το παθητικό της. Υπό την έννοια αυτή, η εν λόγω διάταξη, επιβάλλουσα στους μετόχους να

πληρώσουν από την προσωπική τους περιουσία χρέος της ανώνυμης εταιρείας αντίκεινται στο άρθρο 5 του Συντάγματος. Και τούτο για τους εξής λόγους: Η διάταξη αυτή προστατεύει την ελευθερία της οικονομικής και επιχειρηματικής δραστηριότητας. Στην ελευθερία αυτή περιλαμβάνεται και η ελευθερία ιδρύσεως και λειτουργίας ανωνύμων εταιρειών και η επιχειρηματική δραστηριοποίηση μέσω συμμετοχής σ' αυτές. Τούτο δε διότι η ελευθερία ιδρύσεως εν γένει εμπορικών εταιρειών ενυπάρχει αυτονοήτως στο σύστημα ελεύθερης οικονομίας της αγοράς, την οποία κατοχυρώνει η συνταγματική αυτή διάταξη, όπως εκείνη του άρθρου 106 παρ. 2 του Συντάγματος. Η σύγχρονη ελεύθερη οικονομία της αγοράς ουδέποτε λειτούργησε, κατά μείζονα δε λόγο δεν θα μπορούσε στις επικρατούσες σήμερα παγκοσμίως οικονομικές και τεχνολογικές εξελίξεις να λειτουργήσει μόνο σε επίπεδο ατομικών επιχειρήσεων. Επομένως, στην προστατευόμενη από το άρθρο 5 του Συντάγματος οικονομική ελευθερία συμπεριλαμβάνεται το δικαίωμα ιδρύσεως εμπορικών, μάλιστα δε κεφαλαιουχικών, εταιρειών, καθώς και η κατοχύρωση της λειτουργίας των εν λόγω εταιρειών ως θεσμών σε μία ελεύθερη οικονομία της αγοράς. Η κατοχύρωση αυτή της ίδρυσης και της λειτουργίας ανωνύμων εταιρειών που εμπεριέχεται στο άρθρο 5 του Συντάγματος, επιβάλλει στο νομοθέτη, ο οποίος έχει, κατ' αρχήν, την εξουσία να θεσπίζει ρυθμίσεις που διέπουν την ίδρυση και την λειτουργία ανωνύμων εταιρειών, καθώς και την διοικητική εποπτεία επ' αυτών, να μην καθιερώνει και επιβάλλει για ορισμένους τομείς οικονομικής δραστηριότητας, ως επιτρεπτή εταιρική μορφή, ειδικού τύπου «ανώνυμες εταιρείες», δηλαδή εταιρείες, οι οποίες, παρά την ονομασία τους ως ανώνυμες δεν συγκεντρώνουν βασικά χαρακτηριστικά του θεσμού της ανώνυμης εταιρείας, όπως αυτός διαμορφώθηκε κατά την εμφάνισή του και ίσχυσε έκτοτε κατά την ιστορική του διαδρομή. Από αυτά δε τα βασικά χαρακτηριστικά της ανώνυμης εταιρείας στην ιστορική εμφάνιση και διαδρομή της, ξεχωρίζει κυρίως το γεγονός ότι γίνεται συγκέντρωση του αναγκαίου κεφαλαίου για την ανάπτυξη επιχειρηματικής δράσεως μεγάλης κλίμακας με εισφορές ποικίλου μεγέθους, κατά λόγο των οποίων διανέμονται τα προσδοκώμενα κέρδη, από διάφορα, όχι απαραίτητως συνδεόμενα μεταξύ τους, πρόσωπα, τα οποία περιορίζουν τον αναλαμβανόμενο από αυτά επιχειρηματικό κίνδυνο αποκλειστικώς σε μόνη την καταβαλλόμενη από αυτά εισφορά. Το τελευταίο τούτο, δηλαδή η εξάντληση της διακινδυνεύσεως του μετόχου, αλλά παραλλήλως και των υποχρεώσεών του έναντι της ανώνυμης εταιρείας, στο ποσό της καταβλητέας εταιρικής εισφοράς, συνιστούν το καίριες σημασίας βασικό χαρακτηριστικό, που αποτελεί το προσδιοριστικό γνώρισμα της ανώνυμης εταιρείας. Δεν είναι τυχαίο, εξ άλλου, ότι, σύμφωνα με το άρθρο 1 του ν. 2190/1920 «περί ανωνύμων εταιρειών»,

ορίζεται ως ανώνυμη εταιρεία «η κεφαλαιουχική εταιρεία με νομική προσωπικότητα και τα χρέη της οποίας ευθύνεται μόνο η ίδια με την περιουσία της». Αντίστοιχους ορισμούς περιλαμβάνει και το άρθρο L 225-1 του Γαλλικού Εμπορικού Νόμου, καθώς και η παράγραφος 1 των γενικών διατάξεων του πρώτου μέρους της ενότητας «Ανώνυμες Εταιρείες» του Γερμανικού Νόμου περί των ανωνύμων εταιρειών (Aktiengesetz). Χωρίς αυτό το βασικό προσδιοριστικό γνώρισμα, αναιρείται αυτή η ίδια έννοια της ανώνυμης εταιρείας. Συνεπώς, νομοθετική ρύθμιση, η οποία θα ανέτρεπε, προκειμένου περί ανωνύμου εταιρείας, το γνώρισμα αυτό, θα καθιστούσε την οικονομική ελευθερία ιδρύσεως ανώνυμης εταιρείας ψευδεπίγραφη και θα ισοδυναμούσε με πλήρη αποδυνάμωση του ρυθμιστικού περιεχομένου της επίμαχης συνταγματικής διατάξεως. Επομένως, ναι μεν η εν λόγω συνταγματική διάταξη δεν αποκλείει στον κοινό νομοθέτη, ή, κατ' εξουσιοδότηση τούτου, στην κανονιστικώς δρώσα Διοίκηση, να θεσπίζει περιορισμούς της εν γένει οικονομικής και επιχειρηματικής ελευθερίας για λόγους δημοσίου συμφέροντος, οι περιορισμοί όμως αυτοί δεν επιτρέπεται, στην περίπτωση των ανωνύμων εταιρειών, να ανατρέπουν τις θεμελιώδεις αρχές και τα βασικά χαρακτηριστικά της λειτουργίας της εν λόγω εταιρικής μορφής και, ειδικότερα, της σχέσεως της ανώνυμης εταιρείας με τους μετόχους της, όπως αυτές έχουν ιστορικά διαμορφωθεί και χωρίς τις οποίες, όπως εξετέθη, δεν είναι η εταιρεία αυτή νοητή. Τέτοια θεμελιώδης αρχή και βασικό χαρακτηριστικό του τρόπου λειτουργίας της ανώνυμης εταιρείας, η οποία δεν μπορεί να θιγεί από τον κοινό νομοθέτη είναι η διάκριση μεταξύ της περιουσίας της εταιρείας και εκείνης των μετόχων, καθώς οι μέτοχοι δεν ευθύνονται προσωπικά για τις εταιρικές υποχρεώσεις, εφόσον μοναδική υποχρέωση αυτών είναι η υποχρέωση καταβολής της εισφοράς τους, δηλαδή της αξίας της μετοχής τους ή των μετοχών τους. Οι αρχές αυτές και, ειδικότερα, η αρχή ότι αποκλειστικώς και μόνον η ανώνυμη εταιρεία είναι εκείνη, που ευθύνεται για τα εταιρικά χρέη, είναι σύμφυτη με την έννοια της μετοχής και αποτελεί την κεντρική εκδήλωση του κεφαλαιουχικού χαρακτήρα της ανώνυμης εταιρείας, με την έννοια ότι, όπως έχει τονισθεί, χωρίς αυτήν δεν νοείται καν ανώνυμη εταιρεία. Υπό την αντίθετη εκδοχή, θα αποτρέπονταν, στην συγκεκριμένη περίπτωση, το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα ιδρύσεως και συμμετοχής με την ιδιότητα του μετόχου στην ανώνυμη εταιρεία υπό τον διαμορφωθέντα κατά την εμφάνιση και την ιστορική διαδρομή του θεσμού, κεφαλαιουχικό της χαρακτήρα. Τούτο δε διότι η ρύθμιση, που θα ανέτρεπε τις θεμελιώδεις αρχές λειτουργίας ως ανώνυμης εταιρείας συγκεκριμένης ειδικού τύπου «ανώνυμης εταιρείας», θα ισοδυναμούσε, στην ουσία, με αδυναμία των προαναφερθέντων προσώπων να ασκήσουν το κατοχυρούμενο από την ως άνω συνταγματική διάταξη

δικαίωμα αναπτύξεως επιχειρηματικής και οικονομικής δραστηριότητας, μέσω της συμμετοχής τους σε ανώνυμη εταιρεία και της απόκτησης κερδών από την δραστηριότητα της χωρίς άλλη προσωπική ευθύνη, εκτός της ευθύνης καταβολής της εισφοράς τους. Τούτο ισχύει ακόμη και σε περιπτώσεις, που στην προβλεπόμενη από το κοινό νομοθέτη ειδικού τύπου ανώνυμη εταιρεία ανατίθεται η ενάσκηση δραστηριότητας γενικότερου δημοσίου ενδιαφέροντος και, για τον λόγο τούτο, αυτή διέπεται από ιδιαίτερο νομικό καθεστώς, που επάγεται την υπαγωγή της στον άμεσο έλεγχο ή την ιδιαίτερη εποπτεία του Κράτους, όπως συμβαίνει προκειμένου περί των ανωνύμων εταιρειών ιδιοκτητριών τηλεοπτικών σταθμών, οι οποίες, κατά ρητή συνταγματική πρόβλεψη (άρθρ. 15 παρ. 2 Συντάγματος), υπάγονται στον άμεσο έλεγχο του Κράτους, διέπονται δε από τους αλληλοδιαδόχως ισχύσαντες σχετικά με αυτές νόμους (όπως είναι οι νόμοι 1866/1989, 2328/1995 κ.λπ.), οι οποίοι προβλέπουν γι' αυτές ιδιαίτερο νομικό καθεστώς. Τούτο δε διότι το άρθρο 15 παρ. 2 του Συντάγματος, ερμηνευόμενο σε συνδυασμό και αρμονία προς το –ισόκυρο με αυτό– άρθρο 5 του Συντάγματος, σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να στηρίξει επεμβάσεις από το νομοθέτη, όπως η επίμαχη του άρθρου 4 παρ. 3 του ν. 2328/1995, η προβλέπουσα ότι τα πρόστιμα επιβάλλονται από κοινού και σε ολόκληρο στην ανώνυμη εταιρεία, ιδιοκτήτρια τηλεοπτικού σταθμού και τους μετόχους της. Οι επεμβάσεις αυτές, βαίνουσες πέραν του ελέγχου από το Κράτος του τρόπου ασκήσεως του ραδιοτηλεοπτικού έργου και της τηρήσεως της οικείας δεοντολογίας από τα όργανα διοικήσεως των τηλεοπτικών ανωνύμων εταιρειών, εισέρχονται στον χώρο του πυρήνα των σχέσεων της ανώνυμης εταιρείας με τους μετόχους της και ανατρέπουν τους βασικούς κανόνες και τις θεμελιώδεις αρχές των σχέσεων αυτών, συνιστούν δηλαδή επεμβάσεις, οι οποίες έχουν ως αποτέλεσμα οι ανώνυμες εταιρείες να μη λειτουργούν πλέον ουσιαστικά ως ανώνυμες εταιρείες παρά μόνο κατ' άτομα. Οι διατάξεις του άρθρου 15 του Συντάγματος, αναφέρονται μόνο στον τρόπο λειτουργίας της ραδιοφωνίας και τηλεόρασης και τον έλεγχο του τρόπου αυτού από το Κράτος, με την επιβολή της σχετικής δεοντολογίας και δεν αποσκοπούν στην ανατροπή, στον τομέα των τηλεοπτικών επιχειρήσεως θεμελιωδών κανόνων, αναγομένων στον πυρήνα της επιχειρηματικής ελευθερίας, όπως ο προμνησθείς, που κατοχυρώνεται από το άρθρο 5 του Συντάγματος. Δεν μπορεί, εξ άλλου, να υποστηριχθεί ότι ο επίμαχος περιορισμός βρίσκει έρεισμα στο άρθρο 106 παρ. 2 του Συντάγματος, που ορίζει ότι η ιδιωτική οικονομική πρωτοβουλία δεν επιτρέπεται να αναπτύσσεται σε βάρος της ελευθερίας και των ανθρώπινης αξιοπρέπειας ή προς βλάβη της εθνικής οικονομίας. Και τούτο για τους εξής λόγους: κατ' αρχάς στον χώρο των μέσων μαζικής ενημέρωσης και σε σχέση με τους περιορισμούς που μπορούν

να επιβληθούν στις επιχειρήσεις, που δραστηριοποιούνται στον τομέα αυτό, εφαρμόζονται, ως ειδικότερες, οι διατάξεις του άρθρου 15 παρ. 2 του Συντάγματος. Σε κάθε δε περίπτωση διότι, ακόμη και αν ήθελε θεωρηθεί ότι εφαρμόζονται και στον τομέα των ραδιοτηλεοπτικών εταιρειών οι διατάξεις του άρθρου 106 παρ. 2 του Συντάγματος, πάντως, η εφαρμογή τους δεν θα μπορούσε, μέσα στα πλαίσια της ερμηνείας, σύμφωνα με τις αρχές της πρακτικής εναρμόνισης των συνταγματικών διατάξεων, να οδηγήσει σε προσβολή του πυρήνα του ατομικού δικαιώματος της οικονομικής ελευθερίας και της θεσμικής εγγυήσεως των ανωνύμων εταιρειών, που κατοχυρώνει το άρθρο 5 παρ. 1 του Συντάγματος, το οποίο μάλιστα, σε αντίθεση με ό,τι συμβαίνει με τα άρθρα 15 παρ. 2 και 106 παρ. 2, δεν είναι, σύμφωνα με το άρθρο 110 παρ. 1, αναθεωρήσιμο.

9. Επειδή, περαιτέρω, σε σχέση με το ζήτημα αν η διάταξη του άρθρου 4 παρ. 3 του ν. 2328/1995 συνιστά θεμιτό και δικαιολογημένο ως προς την τήρηση της αρχής της αναλογικότητας), κατά το Σύνταγμα, περιορισμό του ατομικού δικαιώματος της οικονομικής ελευθερίας, ο πυρήνας του οποίου, όπως εκτέθηκε στην προηγούμενο σκέψη, δεν θίγεται με αυτήν, η κρίση του Δικαστηρίου είναι η ακόλουθη: Όπως έχει ήδη εκτεθεί, σύμφωνα με το άρθρο 15 παρ. 2 του Συντάγματος, η ραδιοφωνία και η τηλεόραση υπάγονται στον άμεσο έλεγχο του Κράτους και έχουν σκοπό την αντικειμενική και με ίσους όρους μετάδοση πληροφοριών και ειδήσεων, καθώς και προϊόντων του λόγου και της τέχνης, ρητώς δε προβλέπεται ότι πρέπει, πάντως, να εξασφαλίζεται η ποιοτική στάθμη των εκπομπών που επιβάλλει η κοινωνική αποστολή τους και η πολιτιστικής ανάπτυξη της Χώρας. Με τις διατάξεις του Ν. 2328/1995, με τις οποίες καθορίζεται το νομικό καθεστώς που διέπει την ίδρυση και λειτουργία των ιδιωτικών τηλεοπτικών σταθμών, επιδιώκεται, όπως προκύπτει από την εισηγητική έκθεση του εν λόγω νόμου, η εκπλήρωση των ανωτέρω επιταγών του άρθρου 15 παρ. 2 του Συντάγματος. Η επιδίωξη δε αυτή του νομοθέτη του Ν. 2328/1995, της εκπλήρωσης δηλαδή συνταγματικών επιταγών, συνιστά, βεβαίως, δημοσίου συμφέροντος θεμιτό σκοπό, ικανό να δικαιολογήσει, κατ' αρχήν, τη θέσπιση περιορισμών, σχετικά με την ίδρυση και λειτουργία ιδιωτικών τηλεοπτικών σταθμών. Περαιτέρω, όσον αφορά στον έλεγχο της προσφορότητας και αναγκαιότητας των μέτρων που θεσπίζονται για την επίτευξη του εν λόγω σκοπού, ο νομοθέτης διαθέτει ευρύ περιθώριο εκτίμησης, ως προς τον καθορισμό των σχετικών ρυθμίσεων που αυτός κρίνει πρόσφορες και αναγκαίες, εν όψει και των συνθηκών ανάπτυξης της ιδιωτικής τηλεόρασης στη συγκεκριμένη χρονική περίοδο στη Χώρα. Ως εκ τούτου, ο δικαστικός έλεγχος της τήρησης της αρχής της αναλογικότητας περιορίζεται στην κρίση εάν η θεσπιζόμενη ρύθμιση είτε είναι προδήλως απρόσφορη, είτε

υπερβαίνει προδήλως το αναγκαίο, για την πραγματοποίηση των επιδιωκόμενου ανωτέρω συνταγματικού σκοπού, μέτρο και, κατά συνεκδοχή, εάν η σχετική εκτίμηση του κοινού νομοθέτη, ως προς την προσφορότητα και αναγκαιότητα αυτής, είναι καταδήλως εσφαλμένη. Στην προκειμένη περίπτωση, σύμφωνα με τις, παρατιθέμενες στη σκέψη 5, διατάξεις του ν. 2328/1995, η ίδρυση και λειτουργία ιδιωτικών τηλεοπτικών σταθμών υπόκειται σε προηγούμενη διοικητική άδεια, η οποία χορηγείται μόνον σε νομικά πρόσωπα, τα οποία έχουν την εταιρική μορφή της ανώνυμης εταιρείας. Ωστόσο, με τον εν λόγω νόμο θεσπίζεται δέσμη ειδικών διατάξεων, οι οποίες, κατ' απόκλιση από το κοινό δίκαιο των ανωνύμων εταιρειών, επιβάλλουν σοβαρούς περιορισμούς στους μετόχους και προσδίδουν τις ειδικές αυτές ανώνυμες εταιρείες έντονο προσωπικό στοιχείο. Πρόκειται ιδίως για τις διατάξεις του άρθρου 1 του Ν. 2328/1995 με τις οποίες, μεταξύ άλλων, θεσπίζεται: α) η υποχρεωτική, κατ' αρχήν, ονομαστικοποίηση των μετοχών (παρ. 9), β) ο περιορισμός για κάθε φυσικό (ή νομικό) πρόσωπο να είναι μέτοχος σε μια μόνο εταιρεία, κάτοχο άδειας ίδρυσης και λειτουργίας τηλεοπτικού σταθμού και μέχρι ποσοστού είκοσι πέντε τοις εκατό (25%) του μετοχικού κεφαλαίου, (παρ. 10) γ) η απαγόρευση στον ή στην σύζυγο και στους συγγενείς εξ αίματος ή εξ αγχιστείας σε ευθεία γραμμή απεριορίστως και εκ πλαγίου μέχρι και του τετάρτου βαθμού φυσικού προσώπου, που μετέχει, σε εταιρεία κάτοχο άδειας τηλεοπτικού σταθμού ή σε εταιρεία μέτοχο εταιρείας κατόχου τέτοιας άδειας τηλεοπτικού σταθμού ή σε εταιρεία μέτοχο εταιρείας κατόχου τέτοιας άδειας, να κατέχουν άλλη άδεια τηλεοπτικού σταθμού ή να μετέχουν σε εταιρεία που κατέχει τέτοια άδεια, εφόσον δεν διαθέτουν και δεν μπορούν να αποδείξουν την οικονομική και επιχειρηματική τους αυτοτέλεια, σε σχέση με το συγγενή τους μέτοχο τηλεοπτικού σταθμού, (παρ. 10), δ) κώλυμα για τη χορήγηση άδειας τηλεοπτικού σταθμού σε ανώνυμη εταιρεία, αν οι μέτοχοι, που κατέχουν ποσοστό του μετοχικού κεφαλαίου μεγαλύτερο του δύομισι τοις εκατό (2,5%), καθώς και τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου) έχουν καταδικασθεί με αμετάκλητη δικαστική απόφαση για ποινικό αδίκημα που συνεπάγεται κώλυμα διορισμού σε θέση δημοσίου υπαλλήλου (παρ. 10), ε) η υποχρέωση των μετόχων, ανεξαρτήτως ποσοστού, για την υποβολή δήλωσης του Ν. 1738/1987, όπως ισχύει, (πόθεν έσχες), (παρ. 10), στ) το ασυμβίβαστο της ιδιότητας του επιχειρηματία ή μετόχου εταιρείας που αναλαμβάνει έργα, προμήθειες και υπηρεσίες από το Δημόσιο ή τα νομικά πρόσωπα του ευρύτερου δημόσιου τομέα, με την ιδιότητα του επιχειρηματία ή μετόχου εταιρείας που κατέχει άδεια τηλεοπτικού ή ραδιοφωνικού σταθμού ή εκδίδει εφημερίδα, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα, (παρ. 11), και ζ) η έγκριση από τον Υπουργό Τύπου και ΜΜΕ κάθε μεταβίβασης μετοχών της ανώνυμης εταιρείας, κατόχου άδειας τηλεοπτικού σταθμού,

που υπερβαίνει το ποσοστό 2,5% του μετοχικού της κεφαλαίου (παρ. 13). Επί πλέον, ο νομοθέτης προβλέπει κλίμακα κυρώσεων για τις παραβιάσεις της νομοθεσίας και των κανόνων της δεοντολογίας που διέπουν τη λειτουργία των τηλεοπτικών σταθμών, που μπορεί να φθάσουν μέχρι και την ανάκληση της άδειας του σταθμού, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται και χρηματικά πρόστιμα, τα οποία, σύμφωνα με την επίμαχη διάταξη του άρθρου 4 παρ. 3 του Ν. 2328/1995, επιβάλλονται, από κοινού και σε ολόκληρο, εκτός από το νομικό πρόσωπο της εταιρείας, τους νόμιμους εκπροσώπους της και όλα τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου της και σε όλους τους μετόχους που κατέχουν ποσοστό μετοχικού κεφαλαίου μεγαλύτερο του 2,5%. Από τις ανωτέρω ειδικές αυτές ρυθμίσεις του Ν. 2328/1995 προκύπτει ότι το πρόσωπο του μετόχου ανώνυμης εταιρείας, κατόχου άδειας τηλεοπτικού σταθμού, όχι μόνο δεν είναι αδιάφορο, αλλά αντιθέτως, έχει κατά τον νόμον, ιδιαίτερη σημασία για την ίδρυση και λειτουργία του νομικού προσώπου. Επίσης, από τις εν λόγω ρυθμίσεις προκύπτει ότι ο νομοθέτης θεωρεί ως ελάχιστο σημαντικό ποσοστό κατοχής του μετοχικού κεφαλαίου ανώνυμης εταιρείας, κατόχου αδειας τηλεοπτικού σταθμού, ποσοστό μεγαλύτερο του 2,5%. Για το λόγο αυτό, άλλωστε, θεσπίζεται κώλυμα για τη χορήγηση άδειας τηλεοπτικού σταθμού σε ανώνυμη εταιρεία, εάν μέτοχοι άνω του 2,5% του μετοχικού της κεφαλαίου έχουν καταδικασθεί για ορισμένα ποινικά αδικήματα, ορίζεται ότι η μεταβίβαση ποσοστού μετοχών μεγαλύτερου του 2,5% υπόκειται σε έγκριση του Υπουργού Τύπου και ΜΜΕ, και επιβάλλονται τα χρηματικά πρόστιμα για τις παραβιάσεις της νομοθεσίας και των κανόνων δεοντολογίας που διέπουν τη λειτουργία των τηλεοπτικών σταθμών και στους μετόχους που έχουν το παραπάνω ποσοστό μετοχών. Ο νομοθέτης, γνωρίζοντας τις συνθήκες και την πραγματική κατάσταση του τηλεοπτικού τοπίου στη Χώρα, εκτιμά ότι μέτοχος, που κατέχει ποσοστό μεγαλύτερο του 2,5%, δεν είναι κοινός επενδυτής, αλλά ουσιαστικά πρόκειται για επιχειρηματία μέτοχο, ο οποίος είναι, εν δυνάμει, σε θέση, με τη συμμετοχή του αυτή στην εταιρεία, να επηρεάζει τη διοίκηση του νομικού προσώπου και, ως εκ τούτου, τη λειτουργία του τηλεοπτικού σταθμού. Η ουσιαστική αυτή εκτίμηση του νομοθέτη δεν μπορεί να θεωρηθεί από το Δικαστήριο ως εσφαλμένη και μάλιστα καταδήλως, όπως απαιτείται κατά τον δικαστικό έλεγχο της συνταγματικότητας του νόμου και, ειδικότερα, της τήρησης της αρχής της αναλογικότητας, αν ληφθεί υπ' όψη ότι, κατά το Ν. 2328/1995, το ανώτατο ποσοστό κατοχής του μετοχικού κεφαλαίου από έναν μέτοχο (φυσικό ή νομικό πρόσωπο) δεν μπορεί να υπερβαίνει το είκοσι πέντε τοις εκατό (25%) και, ως εκ τούτου, είναι απολύτως αναγκαία η σύμπραξη περισσότερων μετόχων για τη διοίκηση της εταιρείας. Συνεπώς, δεν είναι δυνατόν, εν όψει αυτού, να θεωρηθεί, αντιθέτως

προς την ουσιαστική εκτίμηση του νομοθέτη, ότι η καθιέρωση της ευθύνης των μετόχων, που διαθέτουν ποσοστό του μετοχικού κεφαλαίου μεγαλύτερο του 2,5%, για την καταβολή των προστίμων, αποτελεί ένα μέτρο απρόσφορο, μάλιστα δε προδήλως απρόσφορο, για την επίτευξη των επιδιωκόμενων, κατά τα ανωτέρω, σκοπών. Περαιτέρω, εν όψει και των όσων έχουν ήδη εκτεθεί, η επίμαχη αυτή ρύθμιση δεν συνιστά περιορισμό της οικονομικής ελευθερίας δυσανάλογο, μάλιστα δε προδήλως δυσανάλογο, εν σχέσει με τους επιδιωκόμενους με αυτόν σκοπούς. Τούτο δε διότι η επιβολή των χρηματικών προστίμων για παραβιάσεις της νομοθεσίας και των κανόνων της δεοντολογίας που διέπουν τη λειτουργία των τηλεοπτικών σταθμών και στους μετόχους με ποσοστό του μετοχικού κεφαλαίου μεγαλύτερο του 2,5%, (από κοινού και σε ολόκληρο με την εταιρεία, τους νόμιμους εκπροσώπους της και όλα τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου της), η οποία συνιστά ρύθμιση κατασταλτικού χαρακτήρα, προφανώς δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ούτε καθιστά, ούτε, πράγματι, κατά κοινή αντίληψη, κατέστησε αδύνατη ή ουσιαδώς δυσχερή την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας στον τομέα της ίδρυσης και λειτουργίας ιδιωτικών τηλεοπτικών σταθμών. Συνεπώς, με την επίμαχη διάταξη της παραγρ. 3 του άρθρου 4 του Ν. 2328/1995 θεσπίζεται ένας θεμιτός, κατά το Σύνταγμα, περιορισμός της οικονομικής ελευθερίας, με τον οποίο δεν παραβιάζεται η αρχή της αναλογικότητας.

Κατά την ειδικότερη δε γνώμη την οποία υπεστήριξαν ο Πρόεδρος και οι Σύμβουλοι Ε. Γαλανού, Δ. Σκαλτσούνης, Σ. Παραμυθιώτης, Σ. Χρυσικοπούλου, Η. Τσακόπουλος, ως και Β. Καλαντζή, προς την οποία ετάχθη και η Πάρεδρος Α. Καλογεροπούλου, η επίμαχη ρύθμιση δεν παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας και δεν προσκρούει στο Σύνταγμα, σε ό,τι αφορά τουλάχιστον μετόχους ανωνύμων τηλεοπτικών εταιρειών, οι οποίοι (όπως συμβαίνει και με την αιτούσα) κατέχουν μετοχές ίσες προς το 5% του συνολικού μετοχικού κεφαλαίου, διότι εκτός των προαναφερθέντων (ότι δηλ. η δραστηριότητα των τηλεοπτικών ανωνύμων εταιρειών συνιστά ειδική περίπτωση δραστηριοποιήσεως ανώνυμης εταιρείας, υπαγόμενη σε ειδικούς κανόνες και σε αυξημένες υποχρεώσεις, απορρέουσες από το άρθρο 15 παρ. 2 του Συντάγματος), οι μέτοχοι αυτοί έχουν, σύμφωνα με το ν. 2190/1920, τις εξής ελεγκτικές αρμοδιότητες των εταιρικών πραγμάτων: α) μπορούν, σύμφωνα με το άρθρο 35γ, να ζητήσουν την ακύρωση αποφάσεως γενικής συνελεύσεως της εταιρείας, β) μπορούν, σύμφωνα με το άρθρο 39 παρ. 1 και 3, να ζητούν τη σύγκληση έκτακτης γενικής συνέλευσης, γ) μπορούν, σύμφωνα με το άρθρο 39 παρ. 4, να υποχρεώσουν το Διοικητικό Συμβούλιο της εταιρείας να ανακοινώσει στην γενική συνέλευση διάφορες κρίσιμες πληροφορίες για την πορεία των εταιρικών υποθέσεων και δ) μπορούν, σύμφωνα με το άρθρο 40

παρ. 1, να ζητήσουν το έλεγχο της εταιρείας από το οικείο μονομελές πρωτοδικείο. Επομένως, σύμφωνα με την ειδικότερη αυτή γνώμη, η θέσπιση από το νομοθέτη της δυνατότητας εισπράξεως των προστίμων, των επιβαλλομένων σε ανώνυμη τηλεοπτική εταιρεία για παραβίαση της τηλεοπτικής δεοντολογίας από την προσωπική παρουσία μετόχων, κατεχόντων 5% του μετοχικού κεφαλαίου και άνω, είναι μέτρο περιοριστικό της οικονομικής ελευθερίας αυτών πρόσφορο για την αποτελεσματική επιβολή της, σύμφωνη προς τις αρχές του άρθρου 15 παρ. 2 του Συντάγματος, λειτουργίας των ιδιωτικών τηλεοπτικών σταθμών.

Μειοψήφησαν οι Σύμβουλοι Δ. Μπριόλας, Χ. Ράμμος, Δ. Μαρινάκης, Π. Κοτσώνης, Α. Χριστοφορίδου, Μ. Γκορτζολίδου, Ε. Νίκα, Δ. Γρατσίας και Α. Ντέμσιας, οι οποίοι υπεστήριξαν την εξής γνώμη: Και επί τη εκδοχή ακόμη ότι το άρθρο 5 του Συντάγματος δεν επιβάλλει στο νομοθέτη, σε κάθε περίπτωση, να τηρεί την αρχή ότι ο μέτοχος ανώνυμης εταιρείας δεν ευθύνεται για τα χρέη της ανώνυμης εταιρείας (αλλά μόνο για την καταβολή της εισφοράς του), πάντως, η συγκεκριμένη διάταξη (δηλ. το άρθρο 4 παρ. 3 του ν. 2328/1995), κατά το μέρος που με αυτήν προβλέπεται ότι μπορούν να επιβληθούν ατομικώς σε μετόχους, κατέχοντες ποσοστό του μετοχικού κεφαλαίου ίσο προς το 2,5% και άνω τηλεοπτικής ανώνυμης εταιρείας, πρόστιμα της εταιρείας αυτής, επιβληθέντα ως διοικητικές κυρώσεις για την εκ μέρους της παραβίαση της τηλεοπτικής δεοντολογίας, παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας και είναι, για τον λόγο αυτό, αντίθετη προς το άρθρο 5 του Συντάγματος, που καθιερώνει την οικονομική ελευθερία. Τούτο δε διότι με την διάταξη αυτή θεσπίζεται μέτρο περιοριστικό της οικονομικής ελευθερίας των μετόχων αυτών, το οποίον δεν είναι πρόσφορο για την επίτευξη του σκοπού, για τον οποίο θεσπίσθηκε η διάταξη αυτή (και η οποία είναι η αποτελεσματική επιβολή του τρόπου λειτουργίας των ιδιωτικών τηλεοπτικών σταθμών, σύμφωνα με τις εξαγγελόμενες στο άρθρο 15 παρ. 2 του Συντάγματος αρχές). Συγκεκριμένα, μέτοχος, κατέχων ποσοστό ίσο προς το 2,5% του μετοχικού κεφαλαίου τηλεοπτικής ανώνυμης εταιρείας, δεν έχει εκ του νόμου την δυνατότητα να επηρεάσει την διοίκηση των εταιρικών πραγμάτων και να αποτρέψει ενδεχόμενη αντιδεοντολογική συμπεριφορά του τηλεοπτικού σταθμού, όσο και αν το επιθυμεί και όση επιμέλεια και αν επιδείξει προς την κατεύθυνση αυτή, εφόσον, σύμφωνα με το νόμο 2190/1920, ελεγκτικά δικαιώματα μειοψηφίας αναγνωρίζονται μόνο σε μετόχους, κατέχοντες άνω του 5% του μετοχικού κεφαλαίου. Αλλά, ακόμη και μέτοχος, κατέχων ποσοστό 5% του μετοχικού κεφαλαίου δεν μπορεί να επιβάλει στο Διοικητικό Συμβούλιο της εταιρείας την τήρηση των κανόνων της τηλεοπτικής δεοντολογίας, αν αυτό δεν το θέλει. Τούτο δε διότι μέτοχος, κατέχων

τον εν λόγω ποσοστό μετοχών, μπορεί μεν να ζητήσει την ακύρωση αποφάσεως γενικής συνελεύσεως της εταιρείας, ή να ζητήσει την σύγκληση έκτακτης γενικής συνέλευσης, ή να υποχρεώσει το Διοικητικό Συμβούλιο της εταιρείας να ανακοινώσει στην γενική συνέλευση διάφορες κρίσιμες πληροφορίες για την πορεία των εταιρικών υποθέσεων, ή, τέλος, να ζητήσει τον έλεγχο της εταιρείας από το οικείο μονομελές πρωτοδικείο (άρθρα 35γ, 39 παρ. 1, 2 και 4 και 40 παρ. 1 του ν. 2190/1920), δεν μπορεί όμως να επιβάλει την λήψη ή την ανατροπή συγκεκριμένης αποφάσεως. Η επιβαλλόμενη από το άρθρο 15 παρ. 2 του Συντάγματος εξασφάλιση της ποιοτικής στάθμης των προγραμμάτων και της τήρησης της δεοντολογίας μπορεί να επιτευχθεί με την επιβολή διοικητικών κυρώσεων –ακόμη και της πλέον βαρείας μορφής (όπως είναι π.χ. η ανάκληση αδείας λειτουργίας) – σε αυτές τις ιδιοκτήτριες των τηλεοπτικών σταθμών ανώνυμες εταιρείες, εις ουδέν δε εξυπηρετεί την τήρηση των επιταγών του ως άνω άρθρου του Συντάγματος η θέσπιση ρυθμίσεων, όπως αυτή του άρθρου 4 παρ. 3 του ν. 2328/1995. Υπό τα ανωτέρω δεδομένα, το επίμαχο περιοριστικό μέτρο εξισούται, στην πραγματικότητα, με επιβολή κυρώσεως σε μέτοχο τηλεοπτικής ανώνυμης εταιρείας, κατέχοντα ωρισμένο ποσοστό του συνολικού μετοχικού κεφαλαίου εκ μόνου του λόγου ότι είναι μέτοχος τέτοιου είδους ανώνυμης εταιρείας, ως εάν η δραστηριότητα στον τομέα της ιδιωτικής τηλεόρασης να ήταν δραστηριότητα, αποδοκιμαζόμενη από την συνταγματική έννομη τάξη. Αποθαρρύνει δε το μέτρο αυτό, έστω και ως κατασταλτικώς επιβαλλόμενο, την αγορά μετοχών των συγκεκριμένων εταιρειών, ενώ, περαιτέρω, τις καθιστά μη ελκυστικές ως χώρο επενδυτικής δραστηριότητας, χωρίς ταυτόχρονα, όπως ήδη εκτέθηκε, να επιτυγχάνεται με την επιβολή του, λόγω του μη προσφόρου αυτού, η αποτελεσματική επιβολή των επιταγών του άρθρου 15 παρ. 2 του Συντάγματος. Καταλήγει, κατά συνέπεια, το μέτρο αυτό να μετατρέπεται, στην ουσία, σε εισπρακτικό μέσο των οφειλών προς το Δημόσιο. Το γεγονός, περαιτέρω, ότι η ραδιοτηλεόραση τελεί υπό άμεσο κρατικό έλεγχο, η δε συναφής δραστηριότητα των ιδιωτών στον τομέα αυτό είναι, εκ του λόγου τούτου, αυξημένου δημοσίου ενδιαφέροντος δραστηριότητα, δεν αρκεί για την επιβολή του επίμαχου περιορισμού ως μορφής αντικειμενικής ευθύνης (δηλαδή ευθύνης άνευ προσωπικού πταίσματος) των συμμετεχόντων στην δραστηριότητα αυτή. Τούτο δε διότι η αντικειμενική ευθύνη είναι νοητή (και συνταγματικώς ανεκτή), προκειμένου περί αστικής ευθύνης προσώπων, τα οποία επωμίζονται ιδιαίτερη ευθύνη, διότι επέλεξαν να ασκήσουν αυτά τα ίδια δραστηριότητες, συνδεδεμένες με υψηλή διακινδύνευση αγαθών των συμπολιτών τους και του κοινωνικού συνόλου, με συνέπεια να είναι υποχρεωμένα τα ίδια να επιδείξουν την μέγιστη δυνατή επιμέλεια για την αποτροπή επελεύσεως του κινδύνου. Τέτοιες

περιπτώσεις είναι η ευθύνη εξ αυτοκινήτων (Νόμος ΓπΝ'/1911), η ευθύνη των κατόχων ζώων (άρθρων 924 Α.Κ.), η ευθύνη του πλοιοκτήτου, το οποίο ρυπαίνει με πετρέλαιο την θάλασσα (Νόμος 314/1976 –Α' 106– και Νόμος 3393/2005 –Α' 242). Παρόμοια είναι, επίσης, η περίπτωση, κατά την οποία επιβάλλεται διοικητικό πρόστιμο για περίπτωση παράνομης σταθμεύσεως αυτοκινήτου και στον κάτοχο του (άρθρο 34 παρ. 11 του ν. 2696/1999 –Α' 47). Στην τελευταία δε περίπτωση, η αντικειμενική ευθύνη αποτελεί την εξαίρεση, εφόσον (πέραν του γεγονότος ότι ο κάτοχος αυτοκινήτου έχει ευθύνη να επιδεικνύει αυξημένη επιμέλεια, ώστε αυτό να μην οδηγείται από τρίτα πρόσωπα, ή περί την επιλογή του προσώπου, σε περίπτωση που τελικά αναθέτει την οδήγηση σε τρίτο πρόσωπο) η κύρωση επιβάλλεται στον κάτοχο μόνο σε περίπτωση που υπάρχει απουσία οδηγού και υπάρχει αδυναμία βεβαιώσεως του προστίμου (πρβλ. ΣΕ 4161/1999). Συμπερασματικά, παρατηρείται ότι σε όλες τις προαναφερθείσες περιπτώσεις η ευθύνη στηρίζεται στην αναδοχή ασκήσεως επικίνδυνης δραστηριότητας, η δε αποτροπή της επελεύσεως του επικινδύνου αποτελέσματος μπορεί να επιτευχθεί με την επίδειξη αυξημένης (ή έστω της μεγίστης δυνατής) επιμέλειας. Δεν μπορεί όμως να χαρακτηριστεί αναδοχή ασκήσεως επικίνδυνης δραστηριότητας, υπό την ανωτέρω έννοια, η αγορά μετοχών σε τηλεοπτική ανώνυμη εταιρεία, η οποία αποτελεί οικονομική δραστηριότητα, εκδήλωση της κατοχυρούμενης από το άρθρο 5 του Συντάγματος οικονομικής ελευθερίας, όταν, μάλιστα, ως εκ του ποσοστού της συμμετοχής τους στο σύνολο του μετοχικού κεφαλαίου, οι αγορασθείσες μετοχές δεν δίδουν δυνατότητα στον κάτοχό τους να αποτρέψει την οποιαδήποτε απόφαση των οργάνων διοικήσεως της εν λόγω εταιρείας. Εξ άλλου, ειδικότερα σε ό,τι αφορά στο δίκαιο των διοικητικών κυρώσεων (και σε αντίθεση με τα διοικητικά μέτρα) ο κανόνας είναι ότι αυτές επιβάλλονται ως κύρωση για την εκδήλωση παραβατικής συμπεριφοράς, η οποία οφείλεται σε πταίσμα (δηλ. δόλο ή αμέλεια) του επιδείξαντος αυτήν (πρβλ. σχετικώς και Γαλλικό Συμβούλιο Επικρατείας, απόφαση της 2.3.1949, Musati και απόφαση της 18.3.1983, Omphalius). Επομένως, είναι επιτρεπτή, κατά το Σύνταγμα, η επιβολή διοικητικής κυρώσεως άνευ πταίσματος, μόνο στην περίπτωση που ο σκοπός δημοσίου συμφέροντος, ο οποίος επιδιώκεται να εξυπηρετηθεί με τη θέσπισή της, δεν μπορεί να επιτευχθεί με άλλο μέσο, εκτός από την επιβολή της συγκεκριμένης κυρώσεως ακόμη και στους μη διαπράξαντες πταίσμα. Είναι δε όλως διαφορετική η περίπτωση της καθιέρωσης της αντικειμενικής ευθύνης, κατά την επιβολή φορολογικού βάρους ή δασμού (όπως είναι π.χ. η περίπτωση του ν. 2127/1993, Α' 48, άρθρα 1 και 2) για την αντικειμενική ευθύνη του εγκεκριμένου αποθηκευτή αλκοολούχων ποτών να καταβάλει τον φόρο κατανάλωσης των αλκοολούχων ποτών,

τα οποία βρίσκονται σε καθεστώς αναστολής στην αποθήκη του. Τούτο δε διότι η επιβολή φορολογικού βάρους ή δασμού, αυτή καθ' εαυτή, δεν συνιστά επιβολή διοικητικής κυρώσεως. Τέλος, δε, λόγω, ακριβώς, του προαναφερθέντος απροσφόρου του επίδικου μέτρου (που προβλέπει την δυνατότητα εισπράξεως από την ιδιωτική περιουσία μετόχου ανώνυμης εταιρείας προστίμου βαρύνοντος την εταιρεία) για την επίτευξη του στόχου, ο οποίος επιδιώκεται με την θεσπίσασα αυτό διάταξη (άρθρ. 4 παρ. 3 του ν. 2328/1995), η επιβολή του παραβιάζει και τις διατάξεις του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου (της 20.3.1952), που συμπληρώνει την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (της 4.11.1950), διότι με αυτό γίνεται επέμβαση στην περιουσία των εν λόγω μετόχων κατά την επιβολή της οποίας δεν τηρείται η «ακριβοδίκαιη ισορροπία» (*juste equilibre*) μεταξύ του σκοπού τον οποίο επιδιώκει η διάταξη αυτή και των μέσων, με τα οποία επιχειρεί να τον υπηρετήσει (πρβλ. ΕΔΔΑ: απόφαση της 29.11.1991 *Pine Valley Developments LTD* κατά Ιρλανδίας, απόφαση της 23.9.1982 *Sporrong & Loennroth* κατά Σουηδίας, απόφαση της 11.1.2007, *Μαμιδάκης* κατά Ελλάδας).

10. Επειδή, στο άρθρο 54 (ήδη 44) της Συνθήκης για την Ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ορίζονται, μεταξύ άλλων, τα εξής: «44. 1 Για την πραγματοποίηση της ελευθερίας εγκαταστάσεως σε ορισμένη δραστηριότητα, το Συμβούλιο, αποφασίζοντας με την διαδικασία του άρθρου 251 ... εκδίδει οδηγίες. 2. Το Συμβούλιο και η Επιτροπή ασκούν καθήκοντα που τους έχουν ανατεθεί από τις ανωτέρω διατάξεις, ιδίως: α) ... β)... ζ) με το συντονισμό κατά το αναγκαίο μέτρο και με το σκοπό να τις καταστήσουν ισοδύναμες, των απαιτούμενων εγγυήσεων υπό των κρατών μελών εκ μέρους των εταιρειών, κατά την έννοια του άρθρου 48 παράγραφος 2, για την προστασία των συμφερόντων των εταίρων και των τρίτων». Στο άρθρο 58 (ήδη 48) της αυτής Συνθήκης ορίζεται ότι: «Οι εταιρείες που έχουν συσταθεί σύμφωνα με την νομοθεσία ενός κράτους μέλους και οι οποίες έχουν την καταστατική τους έδρα, την κεντρική τους διοίκηση ή την κύρια εγκατάστασή τους εντός της Κοινότητας εξομοιώνονται, για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος κεφαλαίου, προς τα φυσικά πρόσωπα που είναι υπήκοοι των κρατών μελών. Ως εταιρείες νοούνται οι εταιρείες αστικού ή εμπορικού δικαίου, συμπεριλαμβανομένων των συνεταιρισμών, και των άλλων νομικών προσώπων δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, με εξαίρεση εκείνων που δεν επιδιώκουν κερδοσκοπικό σκοπό». Κατ' επίκληση του προαναφερθέντος άρθρου 5 παρ. 3 περιπτ. ζ' εξεδόθη από το Συμβούλιο σειρά οδηγιών, οι οποίες προέβησαν σε εναρμόνιση πολλών ζητημάτων που αφορούν στην λειτουργία των ανωνύμων εταιρειών. Πρώτη εξ αυτών είναι η οδηγία υπ' αριθμ. 68/151/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 9ης Μαρτίου 1968 «περί συντονισμού των εγγυήσεων που απαιτούνται στα

κράτη μέλη εκ μέρους των εταιρειών, κατά την έννοια του άρθρου 58 δεύτερη παράγραφος της συνθήκης, για την προστασία των συμφερόντων των εταίρων και των τρίτων με σκοπό να καταστούν οι εγγυήσεις αυτές ισοδύναμες» (EEL 65/1968) –επονομαζόμενη πρώτη οδηγία. Στο άρθρο 1 αυτής, όπως τροποποιήθηκε με την πράξη προσχωρήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας και στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (EEL 291/19.11.1979, σελίδα 17) ορίστηκε ότι: «Τα μέτρα συντονισμού που καθορίζονται από την παρούσα οδηγία αφορούν τις νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις των Κρατών μελών που ισχύουν για τις εξής μορφές εταιρειών: ... –για την Ελλάδα ανώνυμη εταιρεία, εταιρεία περιορισμένης ευθύνης, ετερόρρυθμη κατά μετοχές εταιρεία.». Ακολούθησαν στο θέμα αυτό (στο θέμα δηλαδή της κοινοτικής εναρμονίσεως της λειτουργίας των ανωνύμων εταιρειών στα κράτη μέλη) δέκα πέντε ακόμη οδηγίες. Πρόκειται συγκεκριμένα για τις εξής (αναφέρονται οι πλέον σημαντικές από αυτές): α) την δεύτερη οδηγία υπ' αριθμ. 77/91/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 13ης Δεκεμβρίου 1976 «περί συντονισμού των εγγυήσεων που απαιτούνται στα κράτη μέλη εκ μέρους των εταιρειών, κατά την έννοια του άρθρου 58 δεύτερη παράγραφος της συνθήκης, για την προστασία των συμφερόντων των εταίρων και των τρίτων με σκοπό να καταστούν οι εγγυήσεις αυτές ισοδύναμες όσον αφορά τη σύσταση της ανώνυμης εταιρείας και τη διατήρηση και τις μεταβολές του κεφαλαίου της» (EEL 026/1977), β) την τρίτη οδηγία 78/855/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 9ης Οκτωβρίου 1978 «βασισόμενη στο άρθρο 54 παράγραφος 3 περίπτωση ζ της συνθήκης, περί συγχωνεύσεων των ανωνύμων εταιρειών» (EEL 295/1978) γ) την τέταρτη οδηγία υπ' αριθμ. 78/660/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 25ης Ιουλίου 1978, «βασισόμενη στο άρθρο 54 παράγραφος 3 περίπτωση ζ' της συνθήκης περί ετησίων λογαριασμών εταιρειών ορισμένων μορφών» (EEL 222/1978), δ) την έκτη οδηγία υπ' αριθμ. 82/891 ΕΟΚ του Συμβουλίου της 17ης Δεκεμβρίου 1982 «βασισόμενη στο άρθρο 54 παράγραφος 3 περίπτωση ζ' της συνθήκης για την διάσπαση των ανωνύμων εταιρειών» (EEL 378/1982), ε) την έβδομη οδηγία υπ' αριθμ. 83/349/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 13ης Ιουνίου 1983 «βασισόμενη στο άρθρο 54 παράγραφος 3 περίπτωση ζ' της συνθήκης για τους ενοποιούμενους λογαριασμούς» (EEL 193/1983) στ) την όγδοη οδηγία υπ' αριθμ. 84/253/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 10ης Απριλίου 1984 «βασισόμενη στο άρθρο 54 παράγραφος 3 περίπτωση ζ' της συνθήκης για τη χορήγηση άδειας στους υπεύθυνους για το νόμιμο έλεγχο των λογιστικών εγγράφων» (EEL 126/1984), ζ) την ενδέκατη οδηγία υπ' αριθμ. 89/666/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21ης Δεκεμβρίου 1989 «σχετικά με τη δημοσιότητα των υποκαταστημάτων που έχουν συσταθεί

σε ένα κράτος μέλος από ορισμένες μορφές εταιρειών που διέπονται από το δίκαιο άλλου κράτους» (EEL 395/1989), η) την οδηγία υπ' αριθμ. 90/434 του Συμβουλίου της 23ης Ιουλίου 1990 σχετικά με το κοινό φορολογικό καθεστώς για τις συγχωνεύσεις, διασπάσεις, εισφορές ενεργητικού και ανταλλαγές μετοχών που αφορούν εταιρείες διαφορετικών κρατών μελών» (EEL 225/1990), θ) την οδηγία υπ' αριθμ. 90/435/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 23ης Ιουλίου 1990 «σχετικά με το φορολογικό καθεστώς το οποίο ισχύει για τις μητρικές και τις θυγατρικές εταιρείες διαφορετικών κρατών μελών» (EEL 225/1990), ι) τον κανονισμό υπ' αριθμ. 2157/2001 του Συμβουλίου της 8ης Οκτωβρίου 2001 «περί του καταστατικού της ευρωπαϊκής εταιρείας (SE)» ια) για τη συμπλήρωση του καταστατικού της ευρωπαϊκής εταιρείας όσον αφορά τον ρόλο των εργαζομένων (EEL 294/2001), ιβ) την οδηγία υπ' αριθμ. 2003/46/ΕΚ του Συμβουλίου της 3ης Ιουνίου 2003 «για την καθιέρωση κοινού συστήματος φορολόγησης των τόκων και των δικαιωμάτων που καταβάλλονται μεταξύ συνδεδεμένων εταιρειών διαφορετικών κρατών μελών» (EEL 157/2003), ιγ) την οδηγία υπ' αριθμ. 2003/58/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15ης Ιουλίου 2003 «τροποποιούσα την οδηγία 68/151/ΕΟΚ του Συμβουλίου σε ό,τι αφορά τις υποχρεώσεις δημοσιότητας ορισμένων τύπων εταιρειών» (EEL 221/2003), ιδ) την οδηγία υπ' αριθμ. 2004/25/ΕΚ Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 21ης Απριλίου 2004 «σχετικά με τις δημόσιες προσφορές εξαγοράς» (EEL 142/2004).

11. Επειδή, σε σχέση με το ζήτημα, αν η επίμαχη διάταξη του άρθρου 4 παρ. 3 του ν. 2328/1995, κατά το μέρος που με αυτήν ορίζεται ότι τα προβλεπόμενα στις προηγούμενες παραγρ. του άρθρου αυτού πρόστιμα για παραβιάσεις της νομοθεσίας και των κανόνων δεοντολογίας που διέπουν τη λειτουργία των τηλεοπτικών σταθμών επιβάλλονται από κοινού και σε ολόκληρο όχι μόνο στην εταιρεία, κάτοχο της άδειας ίδρυσης και λειτουργίας του τηλεοπτικού σταθμού, τους νόμιμους εκπροσώπους της και όλα τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου της, αλλά και σε όλους τους μετόχους που κατέχουν ποσοστό μετοχών μεγαλύτερο του δύομισι τοις εκατό (2,5%), έρχεται ή όχι σε αντίθεση με το παράγωγο περί ανωνύμων εταιρειών κοινοτικό δίκαιο, η κρίση του Δικαστηρίου είναι η εξής: Δεν τίθεται, κατ' αρχάς, ζήτημα διασταύρωσης του ρυθμιστικού πεδίου της διάταξης του άρθρου 4 παρ. 3 του ν. 2328/1995 με το ρυθμιστικό πεδίο των διατάξεων των εταιρικών οδηγιών. Τούτο δε διότι στις διατάξεις των εν λόγω οδηγιών δεν περιλαμβάνεται ρύθμιση, η οποία αφορά και μάλιστα απαγορεύει τη θέσπιση ευθύνης των μετόχων ανώνυμης εταιρείας, οι οποίοι κατέχουν ορισμένο ποσοστό μετοχών, για την καταβολή, από κοινού και σε ολόκληρο με το νομικό πρόσωπο της εταιρείας, των προστίμων που

επιβάλλονται για τις παραβιάσεις της νομοθεσίας από τη δραστηριότητα του νομικού προσώπου της ανώνυμης εταιρείας γενικώς, αλλά και ειδικώς, στην προκειμένη περίπτωση, της ανώνυμης εταιρείας κατόχου άδειας ίδρυσης και λειτουργίας τηλεοπτικού σταθμού. Δεν μπορεί δε να συναχθεί τέτοια απαγορευτική ρύθμιση από το άρθρο 1 της πρώτης εταιρικής οδηγίας 68/151/ΕΟΚ, με το οποίο, όπως αναλύεται στην επόμενη σκέψη, ο κοινοτικός νομοθέτης περιορίζεται, απλώς και μόνο, να καταγράφει τις ήδη υπάρχουσες εταιρικές μορφές στα κράτη μέλη, επί των οποίων εφαρμόζονται οι διατάξεις της εν λόγω οδηγίας.

Μειοψήφησαν οι Σύμβουλοι Α. Ράντος, Δ. Μπριόλας, Χ. Ράμμος, Π. Κοτσώνης, Δ. Σκαλτσούνης, Μ. Γκορτζολίδου, Ε. Νίκα, Ι. Γράβαρης, Δ. Γρατσίας, Α. Ντέμσιας, Σ. Παραμυθιώτης και Η. Τσακόπουλος προς την γνώμη των οποίων ετάχθησαν και οι Πάρεδροι, οι οποίοι υπεστήριξαν την εξής γνώμη: Ναι μεν δεν υπάρχει ρητή διάταξη σε κάποια απ' αυτές τις οδηγίες που να ασχολείται με το ζήτημα, για το οποίο γίνεται λόγος, όμως στην πρώτη κοινοτική οδηγία για τις ανώνυμες εταιρείες ορίζεται ότι, κατά την έννοια του άρθρου 58 (ήδη 48) της Συνθήκης για την Ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (δηλαδή για τις ανάγκες εναρμονίσεως των ρυθμίσεων των σχετικών με τις ανώνυμες εταιρείες στα επιμέρους κράτη μέλη), εταιρείες είναι και οι «ανώνυμες εταιρείες» (άρθρο 1). Η χρήση του όρου αυτού έγινε για να υποδηλωθεί, ότι ο εταιρικός αυτός τύπος ως θεσμός, ρυθμιζόμενος από την κοινοτική έννομη τάξη, εννοείται όπως έχει διαμορφωθεί ιστορικά κατά τα κύρια χαρακτηριστικά του, χωρίς τα οποία δεν είναι καν νοητός. Επομένως, μπορεί να υποστηριχθεί ότι δια της αναφοράς του όρου «ανώνυμη εταιρεία» στην επίμαχη διάταξη ο κοινοτικός κανονιστικός νομοθέτης, θέλησε τα κράτη μέλη, κατά την εκ μέρους τους θέσπιση του τρόπου λειτουργίας των ανωνύμων εταιρειών, να περιέχουν ρυθμίσεις, που καθιερώνουν ελάχιστο υποχρεωτικό περιεχόμενο, το οποίο οι ανώνυμες εταιρείες οφείλουν να έχουν σε όλα τα κράτη μέλη. Υπό τα δεδομένα αυτά, τίθεται ζήτημα, κατ' αρχήν, διασταυρώσεως των ρυθμιστικών πεδίων του άρθρου 1 της πρώτης κοινοτικής οδηγίας για τις ανώνυμες εταιρείες, υπό την ανωτέρω εκτεθείσα άποψη και της διατάξεως του άρθρου παρ. 3 του ν. 2328/1995 και θα έπρεπε να εξετασθεί, περαιτέρω, αν τέτοιο θεμελιώδες χαρακτηριστικό των ανωνύμων εταιρειών των κρατών μελών είναι, κατά την έννοια της διάταξης του άρθρου 1 της επίμαχης οδηγίας, το διακριτό της εταιρικής παρουσίας από εκείνη των μετόχων, καθώς και η αρχή ότι οι μέτοχοι δεν ευθύνονται για τα χρέη της ανώνυμης εταιρείας.

12. Επειδή, εν πάση περιπτώσει, δηλαδή και υπό την εκδοχή ότι τα ρυθμιστικά πεδία της πρώτης εταιρικής οδηγίας και της διάταξης του άρθρου 4 παρ. 3 του Ν. 2328/1995 διασταυρώνονται, η τελευταία αυτή διάταξη δεν προσκρούει στο άρθρο 1 της εν λόγω οδηγίας. Τούτο δε

διότι ο κοινοτικός νομοθέτης, με το άρθρο 1 της οδηγίας 68/151/ΕΟΚ του Συμβουλίου (όπως και με τις διατάξεις των λοιπών εταιρικών οδηγιών), δεν θεσπίζει ειδικές εταιρικές μορφές, όπως αυτή της ανώνυμης εταιρείας, αλλά περιορίζεται απλώς να καταγράψει τις ήδη υπάρχουσες εταιρικές μορφές στα κράτη μέλη, στις οποίες έχουν εφαρμογή οι διατάξεις της εν λόγω οδηγίας. Ακριβώς δε, για το λόγο αυτό, η πρώτη εταιρική οδηγία δεν δίνει τον ορισμό της ανώνυμης εταιρείας και, ως εκ τούτου, δεν υπάρχει δέσμευση των κρατών μελών, ως προς ορισμένα εννοιολογικά στοιχεία της ανώνυμης εταιρείας. Αντιθέτως, ορισμένες από τις διατάξεις των εταιρικών οδηγιών περιέχουν ορισμούς, οι οποίοι είναι, βεβαίως, δεσμευτικοί για τα κράτη μέλη, ως προς τις εταιρικές μορφές που καλύπτονται από τις εν λόγω οδηγίες και τις οποίες αφορούν (βλ. άρθρα 3 και 4 της τρίτης οδηγίας 78/855/ΕΟΚ, τα οποία δίνουν τους ορισμούς της συγχώνευσης με απορρόφηση και της συγχώνευσης με σύσταση νέας εταιρείας). Κατά συνέπεια, ο εθνικός νομοθέτης δεν κωλύεται από το κοινοτικό δίκαιο, είτε να εισαγάγει νέες εταιρικές μορφές, οι οποίες δεν υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής των εταιρικών οδηγιών (όπως είναι, όσον αφορά στο ελληνικό δίκαιο, η ναυτική εταιρεία του ν.δ. 959/1979), είτε να θεσπίσει (ειδικές) ανώνυμες εταιρείες, στις οποίες θα έχουν εφαρμογή διατάξεις, αποκλίνουσες από το κοινό δίκαιο των ανωνύμων εταιρειών, στο μέτρο, βεβαίως, που οι αποκλίνουσες αυτές ρυθμίσεις δεν προσκρούουν σε ειδικές διατάξεις των εταιρικών οδηγιών και του κοινοτικού, εν γένει, δικαίου, όπως συμβαίνει με την επίμαχη διάταξη του άρθρου 4 παρ. 3 του Ν. 2328/1995. Αντιθέτως, ο εθνικός νομοθέτης δεν θα μπορούσε να προβλέψει για την εταιρική μορφή της «Ευρωπαϊκής Ανώνυμης Εταιρείας» (Societas Europea), ρυθμίσεις, οι οποίες θα ήταν αντίθετες προς αναγκαστικού δικαίου διατάξεις του κοινοτικού κανονισμού 2157/2001, εφ' όσον τέτοιες αποκλίσεις θα προσέκρουαν στον ίδιο τον ως άνω κανονισμό. Το γεγονός ότι η έλλειψη ευθύνης των μετόχων ανώνυμης εταιρείας, για τα χρέη του νομικού προσώπου, δεν κατοχυρώνεται στο κοινοτικό δίκαιο, συνάγεται και από το γεγονός ότι στις έννομες τάξεις πολλών κρατών μελών, (αν όχι όλων), έχει από δεκαετίες καθιερωθεί, κυρίως νομολογιακά, η αρχή της άρσης της αυτοτέλειας του νομικού προσώπου, η οποία οδηγεί, υπό προϋποθέσεις, σε ευθύνη μετόχου για τις υποχρεώσεις της ανώνυμης εταιρείας, χωρίς να τεθεί ζήτημα αντίθεσης της ως άνω αρχής προς το κοινοτικό δίκαιο (πρωτογενές ή παράγωγο), αλλά και να μην έχει τουλάχιστον, επιχειρηθεί εναρμόνιση, μέσω ειδικής εταιρικής κοινοτικής οδηγίας, των προϋποθέσεων μιας τέτοιας άρσης της αυτοτέλειας της νομικής προσωπικότητας. Είναι προφανές ότι, αν η έλλειψη ευθύνης του μετόχου ανώνυμης εταιρείας και ειδικώς ανώνυμης εταιρείας κατόχου άδειας ίδρυσης και λειτουργίας τηλεοπτικού σταθμού, για χρέη του

νομικού προσώπου, αποτελούσε θεμελιώδη αρχή, κατοχυρούμενη από το κοινοτικό δίκαιο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα είχε προσφύγει στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, βάσει του άρθρου 226 της Συνθήκης ΕΚ, κατά των κρατών μελών, στις έννομες τάξεις των οποίων ισχύει η αρχή της άρσης της αυτοτέλειας του νομικού προσώπου. Τούτο δε ανεξαρτήτως ότι, σύμφωνα με όσα γίνονται δεκτά από την πλειοψηφήσασα γνώμη στη σκέψη 8, με τη διάταξη του άρθρου 4 παρ. 3 του Ν. 2328/1995 δεν καθιερώνεται αλληλέγγυος ευθύνη των μετόχων της εταιρείας, που κατέχουν ποσοστό μετοχών μεγαλύτερο του 2,5% (όπως και των εκπροσώπων της και όλων των μελών του διοικητικού συμβουλίου της) για «χρέη» του νομικού προσώπου, αλλά προβλέπεται η επιβολή των διοικητικών προστίμων για παραβιάσεις της νομοθεσίας και των κανόνων λειτουργίας που διέπουν τη λειτουργία των τηλεοπτικών σταθμών τόσο κατά της εταιρείας, όσο και κατά των προαναφερομένων φυσικών προσώπων.

Μειοψήφησαν οι Σύμβουλοι Δ. Μπριόλας, Χ. Ράμμος, Π. Κοτσώνης, Μ. Γκορτζολίδου, Ε. Νίκα, Δ. Γρατσίας και Α. Ντέμσιας, οι οποίοι υπεστήριξαν την εξής γνώμη: Στο άρθρο 1 της πρώτης κοινοτικής οδηγίας, της σχετικής με τις ανώνυμες εταιρείες ορίζεται ότι, κατά την έννοια του άρθρου 58 (ήδη 48) της Συνθήκης για την Ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (δηλαδή για τις ανάγκες εναρμονίσεως των ρυθμίσεων των σχετικών με τις ανώνυμες εταιρείες στα επιμέρους κράτη μέλη), εταιρείες είναι οι «ανώνυμες εταιρείες» (άρθρο 1). Η χρήση του όρου αυτού να έγινε για να υποδηλωθεί, ότι ο εταιρικός αυτός τύπος υιοθετείται όχι μόνο ως απλός τίτλος, αλλά και ως προς ορισμένα από τα κύρια και θεμελιώδη χαρακτηριστικά του, τα οποία τον συνθέτουν και χωρίς τα οποία δεν είναι καν νοητός. Τα κράτη μέλη δε, κατά την εκ μέρους τους θέσπιση του τρόπου λειτουργίας των ανωνύμων εταιρειών, οφείλουν να περιέχουν ρυθμίσεις, που καθιερώνουν ελάχιστο υποχρεωτικό περιεχόμενο και, κατά τούτο, οι ανώνυμες εταιρείες οφείλουν να διακρίνονται από ορισμένα αναλλοίωτα κοινά για όλα τα κράτη μέλη θεμελιώδη χαρακτηριστικά. Τα θεμελιώδη αυτά χαρακτηριστικά χωρίς τα οποία [ενόψει της ιστορικής εξελίξεως του εν λόγω θεσμού και του συγκεκριμένου περιεχομένου, το οποίο έχει προσλάβει σε πολλές από τις επιμέρους εθνικές έννομες τάξεις διαφόρων κρατών μελών (βλ. ως προς το ζήτημα τούτο αναλυτικά τα εκτιθέμενα στα πλαίσια της παράθεσης της γνώμης της μειοψηφίας ανωτέρω στην σκέψη 9)] δεν είναι καν νοητή η ανώνυμη εταιρεία, είναι πρωταρχικά α) η αυστηρή διάκριση μεταξύ της περιουσίας της εταιρείας και της ατομικής περιουσίας των μετόχων της και β) η έλλειψη προσωπικής ευθύνης των μετόχων για τα εταιρικά χρέη, δεδομένου ότι οι μέτοχοι ευθύνονται μόνο για την καταβολή της εταιρικής τους εισφοράς, που αντιστοιχεί στον λόγο της συμμετοχής τους στο συνολικό

μετοχικό κεφάλαιο. Επομένως, η διάταξη του άρθρου 1 της πρώτης σχετικής με τις ανώνυμες εταιρείες κοινοτικής οδηγίας έχει την έννοια ότι υποχρεώνει όλα τα κράτη μέλη να οργανώνουν τις, στο έδαφός τους, λειτουργούσες ανώνυμες εταιρείες τουλάχιστον υπ' αυτήν την μορφή, με βάση δηλαδή τουλάχιστον τα δύο αυτά χαρακτηριστικά. Υπό την αντίθετη εκδοχή, θα μπορούσαν στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης να δημιουργηθούν διάφοροι τύποι ανωνύμων εταιρειών, διαφέροντες ουσιωδώς μεταξύ τους, γεγονός το οποίο, όπως προκύπτει τόσο από τα άρθρα 54 (44) και 58 (48) της Συνθήκης, όσο και από τις κοινοτικές περί ανωνύμων εταιρειών οδηγίες, είναι πρόδηλο ότι δεν επιθυμούν ούτε οι συντάκτες της Συνθήκης, ούτε ο κοινοτικός κανονιστικός νομοθέτης. Εξ άλλου, όπως αναφέρεται στην σκέψη 25 της απόφασης του ΔΕΚ της 30.5.1991 Μαρίνα Καρέλλα και Νικόλαος Καρέλλας (C-19 και 20/1990), οι οδηγίες (περί ανωνύμων εταιρειών) έχουν ως στόχο την εξασφάλιση ελαχίστου κοινού επιπέδου προστασίας των μετόχων στο σύνολο των κρατών μελών. Αν όμως γινόταν δεκτή η άποψη με την χρήση του όρου «ανώνυμη εταιρεία» δεν επιβάλλεται ο εταιρικός αυτός τύπος με ελάχιστο κοινό περιεχόμενο θεμελιωδών χαρακτηριστικών που τον συνθέτουν, τότε τέτοια προστασία των συμφερόντων θα ήταν ψευδεπίγραφη, αφού σε ορισμένα κράτη μέλη θα είναι δυνατή η είσπραξη των χρεών ανώνυμης εταιρείας από την προσωπική περιουσίας των μετόχων, σε άλλα δε όχι. Συμπερασματικά, κατά την μειοψηφήσασα γνώμη, η διάταξη του άρθρου 4 παρ. 3 του ν. 2328/1995, με την οποία επιβάλλεται προσωπικούς στους μετόχους ανώνυμης τηλεοπτικής εταιρείας η καταβολή χρέους που βαρύνει την ίδια την εταιρεία, προσκρούει στην πρώτη κοινοτική οδηγία και, ειδικότερα, στο άρθρο 1 αυτής, στον βαθμό που στο άρθρο αυτό εμπεριέχεται ο όρος «ανώνυμη εταιρεία». Παρατηρείται ακόμη συμπληρωματικά ότι το διοικητικό πρόστιμο που επιβάλλεται στην εταιρεία (και το οποίο μπορεί να κληθούν να καταβάλουν οι μέτοχοι) είναι χρέος που βαρύνει την εταιρεία και το παθητικό της και το οποίο έχει προκύψει από την εκ μέρους της, παραβίαση της τηλεοπτικής δεοντολογίας. Τέλος, σε καμία έννομη τάξη κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν έχει γίνει αποδεκτή ούτε νομοθετικά, ούτε νομολογιακά, η άμβλυνση της αρχής ότι ο μέτοχος δεν ευθύνεται με την προσωπική του περιουσία για τα χρέη της ανώνυμης εταιρείας. Το μόνο το οποίο έχει γίνει νομολογιακά αποδεκτό (και το οποίο είναι τελείως διαφορετικό από το υπό κρίση ζήτημα) είναι ότι, σε περίπτωση πλήρους συγχύσεως της περιουσίας ανώνυμης εταιρείας και ενός μετόχου και όταν ο μέτοχος αυτός έχει διαχειρισθεί την ενιαία πλέον περιουσία κατά τρόπο αντίθετο προς την καλή πίστη, δια προσωπικών του πράξεων ή παραλείψεων, τότε δεν μπορεί πλέον αυτός να ισχυρισθεί, έναντι των δανειστών της εταιρείας, την αρχή της αυτοτελείας των δύο περιουσιών (προσωπικής και

εταιρικής). (Πρβλ. απόφαση της 16.9.1985 του Γερμανικού Ακυρωτικού, Bundesgerichtshof 16.9.1985).

13. Επειδή, οι ερμηνείες, οι οποίες υιοθετήθηκαν από την πλειοψηφία του Δικαστηρίου στα δύο προαναφερθέντα ζητήματα (περί των οποίων διαλαμβάνουν οι δύο αμέσως προηγούμενες σκέψεις), σε σχέση με τα εξής κοινοτικού δικαίου ζητήματα α) αν τα ρυθμιστικά πεδία του άρθρου 1 της πρώτης κοινοτικής οδηγίας για τις ανώνυμες εταιρείες και του άρθρου 4 παρ. 3 του ν. 2328/1995 διασταυρώνονται και β) αν η τελευταία αυτή εθνική διάταξη νόμου είναι συμβατή με την ως άνω διάταξη της πρώτης κοινοτικής οδηγίας για τις ανώνυμες εταιρείες, δεν είναι ούτε προφανείς, ούτε απηλλαγμένες ευλόγων αμφιβολιών. Ενόψει τούτου (πρβλ. ΔΕΚ απόφαση της 6.10.1982, C-283/81, CILFIT), πρέπει να διατυπωθεί προς το ΔΕΚ, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 234 παρ. 3 του ενοποιημένου κειμένου της Συνθήκης περί Ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, σχετικό προδικαστικό ερώτημα.

Μειοψήφησαν οι Σύμβουλοι Ε. Γαλανού, Δ. Μαρινάκης, Σ. Χαραλάμπους, Μ. Καραμανώφ, Α. Χριστοφορίδου, Δ. Αλεξανδρής, Α. Καραμιχαλέλης, Α.-Γ. Βώρος, Γ. Ποταμιάς, Ι. Ζόμπολας, Φ. Ντζίμας και Β. Καλαντζή, οι οποίοι υποστήριξαν αντιθέτως ότι οι περί των ο λόγος ερμηνείες είναι προφανείς και απηλλαγμένες πάσης ευλόγου αμφιβολίας και ότι, κατά συνέπεια, παρέλκει η διατύπωση σχετικού προδικαστικού ερωτήματος στο ΔΕΚ.

14. Επειδή, υπό τα ανωτέρω δεδομένα, το Δικαστήριο κρίνει ότι πρέπει να αναβάλει την έκδοση οριστικής αποφάσεως επί της υποθέσεως και να διατυπώνει στο ΔΕΚ προδικαστικό ερώτημα με το εξής περιεχόμενο: Η οδηγία 68/151/ΕΟΚ, ορίζουσα στο άρθρο 1 αυτής ότι «τα μέτρα συντονισμού που καθορίζονται από την παρούσα οδηγία αφορούν τις νομοθετικές κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις των Κρατών μελών, που ισχύουν για τις εξής μορφές εταιρειών: ...- για την Ελλάδα: ανώνυμη εταιρεία...», εμπεριέχει ρύθμιση, η οποία απαγορεύει την θέσπιση εθνικής διατάξεως, όπως εκείνης του άρθρου 4 παρ. 3 του ν. 2328/1995, κατά το μέρος που αυτή ορίζει ότι τα προβλεπόμενα στις προηγούμενες παραγράφους του άρθρου αυτού πρόστιμα για παραβιάσεις της νομοθεσίας και των κανόνων δεοντολογίας, που διέπουν τη λειτουργία των τηλεοπτικών σταθμών, επιβάλλονται από κοινού και εις ολόκληρον, όχι μόνο στην εταιρεία κάτοχο της άδειας ίδρυσης και λειτουργίας του τηλεοπτικού σταθμού, αλλά και σε όλους τους μετόχους που κατέχουν ποσοστό μετοχών μεγαλύτερο από δύομισι τοις εκατό (2,5%);

Σημείωμα

Στην απόφαση εντυπωσιάζει βεβαίως η εκτενέστατη μειοψηφία, η οποία, μεταξύ πολλών άλλων επιχειρημάτων, κάνει χρήση και ενός επιχειρήματος συγκριτικού δικαίου, με την επίκληση αντίστοιχων διατάξεων και νομολογίας αλλοδαπών δικαίων.

Κατά πλειοψηφία, πάντως, κρίθηκε ότι, ενόψει της ιδιαίτερης συνταγματικής θέσης που επιφυλάσσεται στους τηλεοπτικούς σταθμούς, δεν αντίκειται στην οικονομική ελευθερία η διάταξη που προβλέπει ότι τα πρόστιμα για παράβαση της τηλεοπτικής νομοθεσίας και δεοντολογίας δεν επιβάλλονται μόνο στην εταιρία - κάτοχο άδειας τηλεοπτικού σταθμού, αλλά και, εις ολόκληρο, σε όλους τους μετόχους που κατέχουν ποσοστό άνω του 2,5%. Ομοίως κατά πλειοψηφία κρίθηκε ότι η ίδια διάταξη δεν αντίκειται ούτε στο παράγωγο ενωσιακό δίκαιο για τις ανώνυμες εταιρίες. Ενόψει, ωστόσο, της μειοψηφίας που διατυπώθηκε, το Δικαστήριο έκρινε ότι η κρατήσασα ερμηνεία δεν είναι προφανής (κατά την έννοια της θεωρίας της *acte claire*) και διατύπωσε προδικαστικό ερώτημα προς το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Επί του προδικαστικού ερωτήματος εκδόθηκε η απόφαση ΔΕΕ της 21.10.2010, C-81/09, *Ίδρυμα Τύπου Α.Ε. κατά Υπουργού Τύπου και ΜΜΕ* (βλ. το σχετικό σημείωμα επ' αυτής).

A.K.